

PART I

Pepe

LUWU LA

Pilar

NAUY LA BANWU BONG

TAGABILI

Liblu Hanagi Kam Filipino

PEPE LUWU LA PILAR

NAUY LA BANWU BONG

Part I

TAGABILI

translated by
Alfredo Piang and Mariano Antay
and
Vivian Forsberg and Alice Lindquist

published by
The Summer Institute of Linguistics
affiliated with
The University of North Dakota
in cooperation with
The Bureau of Public Schools
and
The Institute of National Language
of
The Department of Education

Manila, Philippines
1955

This translation into Tagabili, a dialect spoken in southern Cotabato, is from the primer of the same name by Rosa C. Preiser, Juliana Z. Abedesco, Trinidad C. Sion, and Nieves A. Austria, illustrated by Sancho Enriquez (Department of Education, Manila, 1948). This is the third in the Pepe series of the Philippine Public School Readers in Tagabili.

The consonants of Tagabili are b, k, d, f, g, h, l, m, n, ng, s, t, w, y, and glottal stop. The latter is indicated by the grave accent over the vowel that it follows. All are pronounced as in the Filipino National Language with the exception of f, which is pronounced as in Spanish. Between vowels d is sometimes pronounced as the Spanish r. Stress occurs on the final syllable of the word base.

The vowels a, i, o, and u are similar to those in Spanish. There is an e which, when preceding a y, is pronounced as the Spanish e; elsewhere it is pronounced as in the English word let. There is the pepet vowel, ʌ, pronounced like the corresponding vowel in the Fangasinan language. The o symbolizes the Spanish o and also an o formed farther back in the mouth, pronounced as in the English word cough. In order to avoid using a diacritic on the less-frequent Spanish o to differentiate these sounds we are using one symbol to represent the two sounds. This is an experiment in using the minimum of diacritics in a practical orthography.

The purpose of this publication is to help bridge the gap between the mother tongue, the Filipino National Language, and the other major languages by making it possible for the student to use his own dialect for the first step—that of becoming literate.

The paper used in this primer was given by the United States Information Service.

PART I

KAM HALWA

1.	Hamkak Mule bà Santugod	
	Tadok	1
2.	Kofi na Ngà Onuk	8
3.	Kukù na Ohu	16
4.	Pem-Pen	24
5.	Nong Bulon	30
6.	Safabal	36

KAM SULAT

7.	Bà Yè Luwu La Pepe	46
----	--------------------	----

SAMAKAY LA

8.	Lamwot La	52
9.	Samakay La bà Tadak	54
10.	Samakay La bà Utu Hitam	62

HALIGAL BÀ BANWU BONG

11.	Kam Basa	68
12.	Sini	72
13.	Mò Lubad	78
14.	Kam Sulat bà Yè Luwu	
	La Nena	86
15.	Kam Basa Nuwit Mulek	88
16.	Kam Tindà	94
17.	Koduhan Banwu Bong	100
18.	Kol bà Gunù	104
19.	Kahun	108
20.	Sotu Sulat	114
21.	Basa	120

KAM HALWA

Hamkak Mule bà Santugod Tadok

Pilar luwu la Aning moyò la halwa.

Sanà du kam halwa namò la.

Pepe luwu la Berting hatifas la
halwa sanean.

Rosa luwu la Amparo mung la kul.

Mon Rosa,

"Halwa takuy na Hamkak Mule
Santugod Tadok."

Pepe là moyoan halwa Hamkak Mule
Santugod Tadok.

Monan,

"Yo sa du kun halwa libun."

Mon Pilar,

"Gehel ya, kam libun.
Moyò ma halwa du yo.
Halwa takuy na."

Pepe iuwu la Berting mogow la
mayuk.

Na ngà udì, boluyan Nena, kol bà
yo bà kam ngà libun.

Moyò halwa bà Santugod Tadok.

Mon Pilar,

"Là, Nena, hanai udì.

Là guleham du santugod tadok.

Hanwaham ngà nadungam.

Hanwaham Peling."

Kam libun nabut la halwa bà
Santugod Tadok.

Pilar luwu la Rosa mò la santugod
tadok bà tadok la na ti la.
Aning luwu la Amparo hamkak la
mule santugod tadok.
Tay kakoyò la du kam libun!

Sulek duan kadang luwu la Berting
na Pepe kol la.

Ni na mon Berting,

"Moyoa halwa du.

Halwa ma belè ya kò Hamkak
Mule Santugod Tadok?"

Mon Pilar,

"Ni kun gal halwa libun.

Bada halwa ya belè ma.

Kamò kagaltahan kuy gule?"

Pilar luwu la Rosa mò la santugod
tadok bà tadok la na ti la.

Mò la galta santugod tadok.

Mon Aning,

"A Berting, nuleham na santugod
tadok.

Kamò kagaltahan kom gule?"

Berting tilowan nulehan santugod
tadok.

Kutun tamilow du.

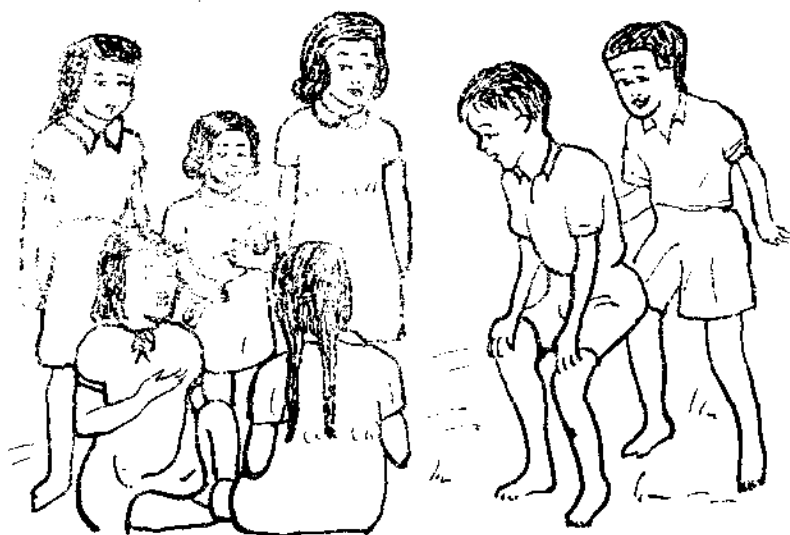
Là gulehan du.

Tay galta.

Pepe tilowan nulehan santugod tadok.

Bada là gulehan du.

Santugod tadok tay galta.

Tay kakuli la kam libun!

Mon Pilar,

"Ni sa du kun halwa libun.

Kam logi là gule la du
santugod tadok.

Sen kam libun gule la kul.

Gule ma fat ma --

Amparo, Rosa, na Aning."

Mon Nena,

"Ou gulehu santugod tadok.

Kong ou libun."

Kam dumu ngà kamuli la.

Mon la,

"Là, là, Nena.

Hanai udi.

Hanai udi mule bà santugod

tadok."

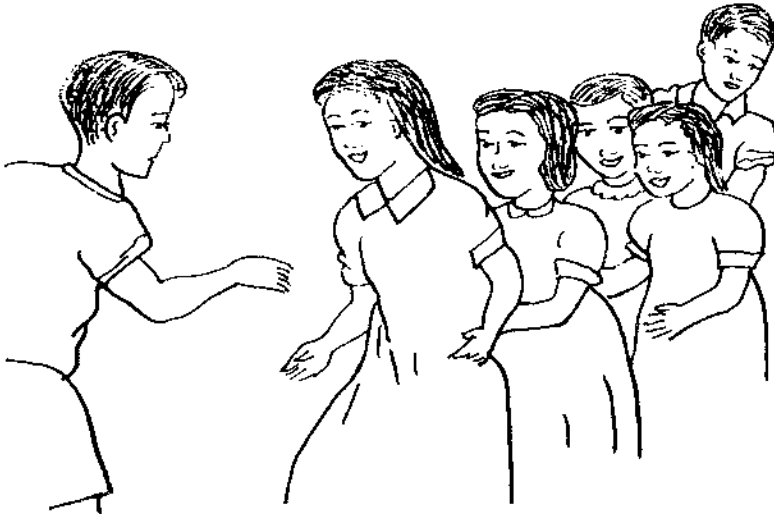

Kofi na Ngà Onuk

Kam ngà safaIwa la Kofi na

Ngà Onuk.

Moyò la halwa ni.

Amparo fan Yè Ngà Onuk.

Fan lu ngà onuk fat la Pilar,

Rosa, Aning, na Berting.

Fan ngà onuk udi Nena.

Yè Ngà Onuk wan fat ngaan

lambang na sotu ngaan udi.

Yè Ngà Onuk lamwot mogow.

Kam ngaan mung la du.

Là laganan bà yo gasalong la Kofi.

Fan Kofi Pepe.

Mon Kofi,

"Yè Ngà Onuk, moyoan sotu
ngaam."

Mon Yè Ngà Onuk,

"Mahey du noyoam?"

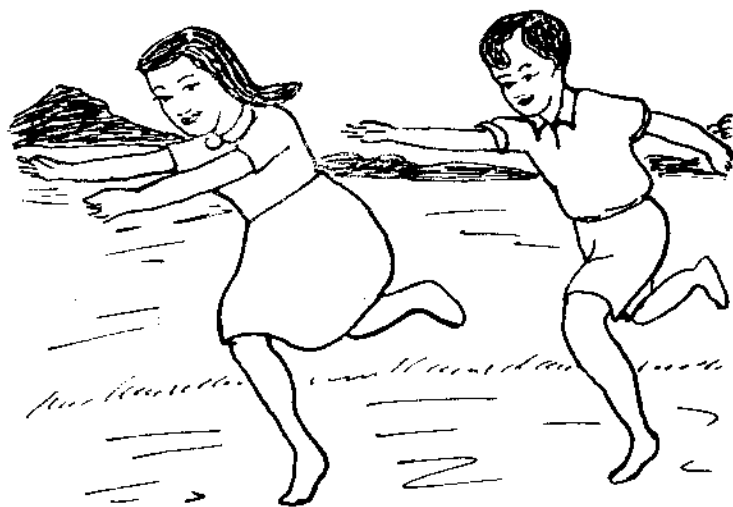
Mon Kofi,

"Noyou nil."

Kofi noyoan Aning.

Mon Yè Ngà Onuk,

"Là guwaham du."

Maloy Aning.

Katas Pepe.

Là gafitan du.

Kofi là gafitan du ngà onuk.

Maloy mulek ngà onuk bà yeàn.

Ditu gunuhan mafat bà yeàn.

Bud tilow kofi.

Monan,

"A Yè Ngà Onuk, noyou nii
ngà onuk."

Ni na noyoan Pilar.

Mon Yè Ngà Onuk,

"Là, là Kofi Tuha.

Là guwahan du ngà onuk ni."

Maloy Pilar.

Katas Pepe.

Tanayan là gafitan du.

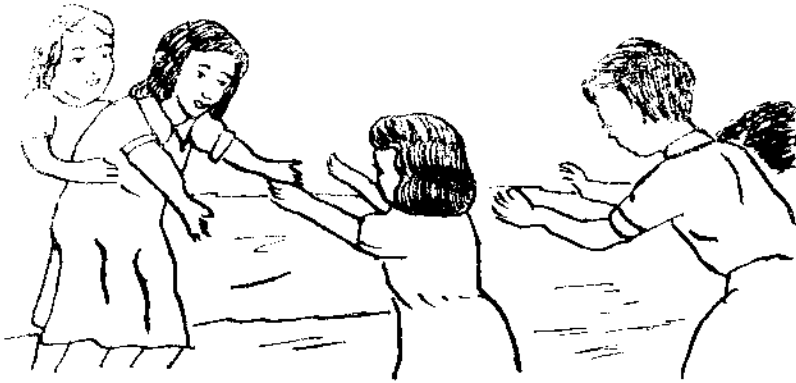
Maloy Pilar tay halung.

Tilowan maloy mulek bà Amparo.

Ditu gunuhan mafat.

Bada gafit Pepe.

Ni na sotu ngà onuk guwa kofi.

Tay halgan kahalwa la.

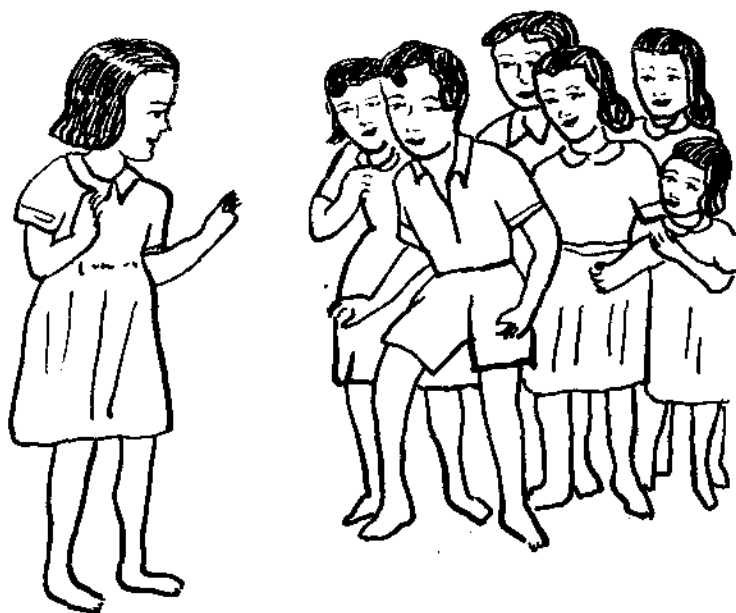
Kat sotu katilow kuwa kofi kam
ngà onuk.

Kam ngà onuk tilow la maloy hadung
gu belean.

Tilow la maloy mulek abà yè la.

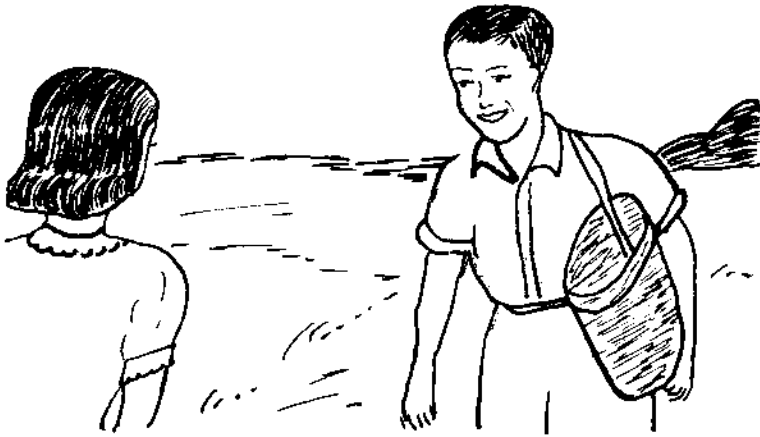
Ani mafat la bà yè la.

Sanmò la maloy.

Maloy la hatalasik.

Bada Kofi Tuha gutahan lu kat
na sotu.

Kukù na Ohu

Kadaw Saftù.

Mogow bà fadyan Pepe.

Pilar tanobongan yean.

Kangalan Nena.

Omin Pepe kol gu bà fadyan.

Monan mò kaPilar,

"Safaiwa takuy kamdaw ni."

Mon Pepe,

"Tangonu lomi halwa.

Tamaba takuy dumu ngà.

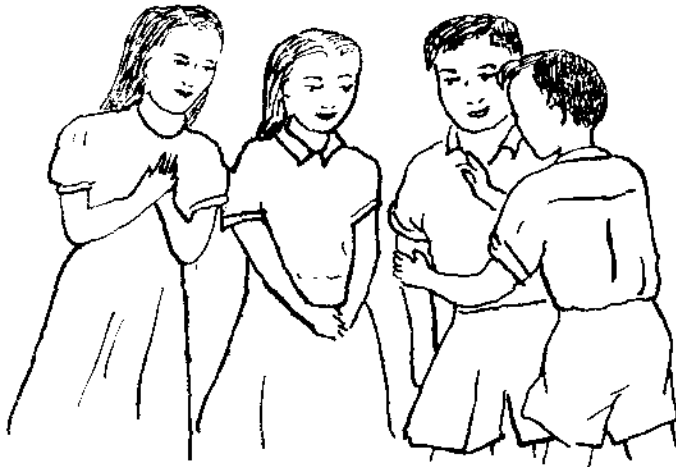
Moyè la safalwa."

Pepe tanabahan kam dumuhan

sagabot halwa.

Amparo luwu la Rosa gadofi'.

Berting luwu la Aning gadofi'.

Mon Pepe,

"Tangonu lomi halwa.

Boluyan Kukù na Ohu.

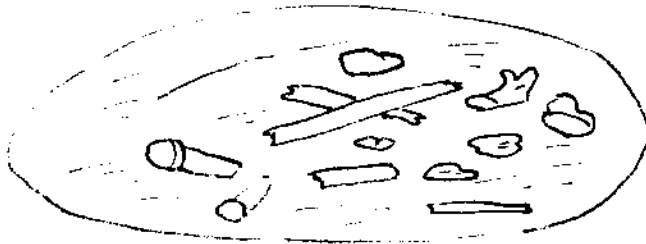
Moyò ya halwa du?"

Kam dumu ngà habanas la,

"A! Yo sa na. Tulonam kum

kamò kahalwa Kukù na Ohu.

Moyò ma halwa."

Pepe tulonan kam dumuhan sagabot

halwa kamò kahalwa du.

Kam ngà namò la bong kules

lagiling bà tonok.

Hansù la kam baki na kam botu

lam kules lagiling.

Hansù la kam talumfà na kam

bakyà laman.

Hansù la dè kam sanaam du lam

kules lagiling.

Kadè ni kam sanaam du sal kam

tiol ohu.

Mon Pepe,

"Ni, Berting, uu fan ohu.

Nui lam kules.

Kam sanaam du nù lam kules

kam tiolam.

Banosam kam tiolam anì là

guwa la du.

Kam dumu ngà fan la kam kukù.

Maloy la bà kules.

Tilow la ma kam tiol ohu.

Ohu tilow banosan kam tiol anì

là guwa la du.

Là gakatasan du kam kukù.

Toddò nù lam kules.

Toddò nù kalohok kam tiol.

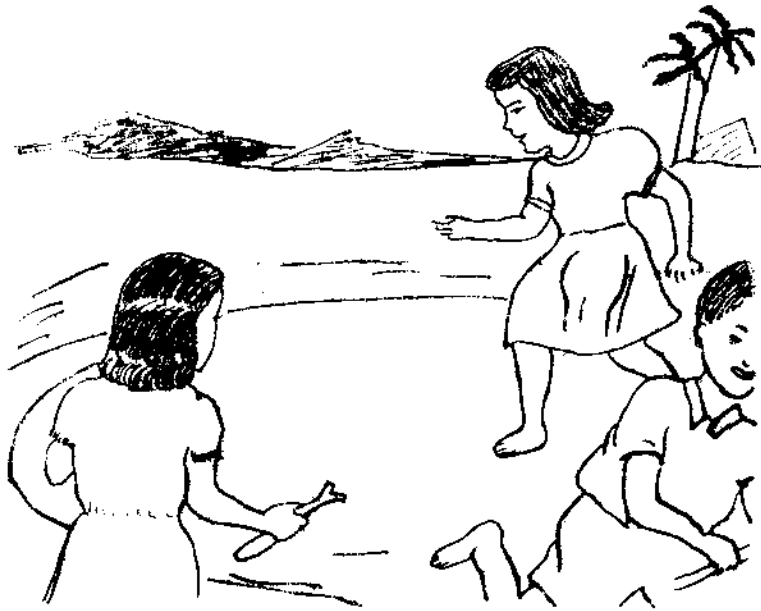

Bankol kam kukù tamilow la ma
kam tiol ohu.

Bankol ohu tamilow kamfò kam
kakukù.

Omin Berting gamafit kaAmparo.

Ni na Amparo fan ohu.

Kam kukù maloy bà kules.

Tilow la ma kam tiol.

Nuwa la lu.

Gotu nuwit la kam tiol.

Koduhan Amparo.

Là gakafoan du kam kukù.

Gablà bud kasafalwa la.

Mon Pepe,

"A Amparo, fan ni ohu.

Beam huwa kam kakukù kadè
kam tloi.

Nui kalohok kam tloi.

Kanfoam kam kukù."

Mon Aning,

"Bud takuy safalwa tolong
halwa."

Bada mon Berting,

"Gablà kulek takuy bà gunù na.

Bud takuy safalwa sok dang
kakan kimal.

Bud takuy safalwa kifu.

Wan bulon.

Tay tilob safalwa lam nong
bulon."

Pem-Pen

Pepe luwu la Pilar dang kakan
la kimal lamwot la safalwa
kam halwa.

Wan tilob bulon.

Safalwa la bɔ nongan.

Kam dumu ngà safalwa la belè
la.

Safalwa la kam dè halwa.

Safalwa la Pem-Pen.

Limu kam ngà mò la kules

lagiling.

LA Amparo, Aning, Pilar, Rosa,

na Berting.

Sotu ngà nù lam kules.

Pepe nù lam kules.

Monan,

"Pem-Pen! Pem-Pen!

Sotu, luwu, talu, fat, limu,

nam, hitu, walu, siyum, safoldò.

Pilar lamidu safoldò.

Ngà kamtas Pilar.

Tilow kanfoan kam dumu ngà.

Maloy la hatalasik.

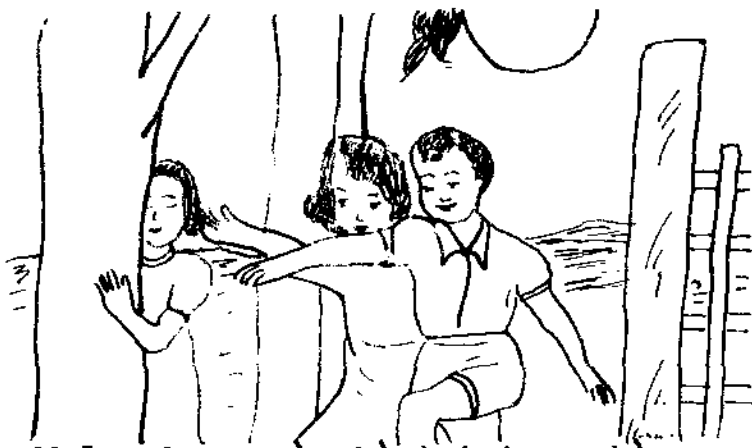
Pilar kutun tamilow kamfò kul.

Maloy la abà koyu.

Ditu gunù la mafat.

Maloy la bà nahak.

Ditu gunù la mafat.

Maloy kam nga abà hahak na bà
koyu.

Maloy la abà koyu na bà
hahak.

Maloy la abà koyu na bà
koyu.

Maloy la abà hahak na bà
hahak.

Sanmò la maloy.

Pilar katasan lu.

Kutun tamilow kamfò kul.

Bada là gamutahan.

Omin Berting tamilow maloy abà

hahak na bà koyu.

Koyu mayuk bà hahak.

Mayuk lanan maloy Berting.

Tay halung maloy!

Tay halung Pilar kantas du.

Omin Berting galokob.

Kanfò Pilar.

Ni na Berting ngà kamtas.

Sanfalos la safalwa.

Tay kakoyò la kam ngà safalwa

lam nong bulon.

Nong Bulon

Tay matataw bulon.

Kam ngà sanmò la safalwa.

Halwa la Pem-Pen.

Omin la halwa Nong Bulon.

Berting ngà kamtas.

Berting nù lam nong bulon.

Kam dumu ngà nù la gunuhan

kamifu.

Nù la lam kamifu.

Omin Pepe maloy halwà lam nong

bulon.

Tamaba,

"Ni ou.

Kanfoam o ka moyoi."

Ominan maloy hafalung.

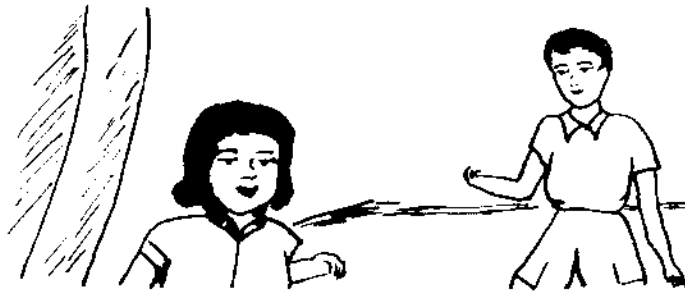
Katas Berting.

Lanbos Berting maloy.

Là gutahan kaPepe.

Pepe maloy bà gunuhan kamifu.

Ditu gunuhan mafat.

Berting lambos nù lam nong bulon.

Tamaba,

"Mogow ya dini, kam ngà, lam
nong bulon."

Libun udì haltò halwà.

Haltò halwà gu bà gunuhan
kamifu.

Haltò halwà lam nong bulon.

Ni libun Nena.

Mon Nena,

"A Berting! A Berting!

Ni ou!

Ni ou lam matataw nong bulon.

Kanfoam ou ka moyoi."

Ominan maloy.

Katas Berting.

Là gatagakan kaBerting.

Là halungan maloy Nena abay sa
tolo udi.

Tilowan mogow bà gunuhan kamifu
ani mafat.

Todò galokob.

Omin Berting kamfò du.

Mon Berting,

"A Nena, gutahu uu.

Uu sa du ngà kantas.

Bada udi safalwa du kahalwa
ni.

Hanwaham ngà nadungam.

Hanwaham Peling.

Nuwaham kalitun udi.

Hanwaham ngà nadungam luwu la
kalitun udi."

Tamaba Yè,

"A Nena! A Nena!

Gunuham nù da?

Gablà katungoam na.

Geheli! Geheli na!

Dang gatufi.

Hana! udi. Là hayuhan ka

gatufi katungoam."

Koduhan Nena!

Tay koduhan Nena!

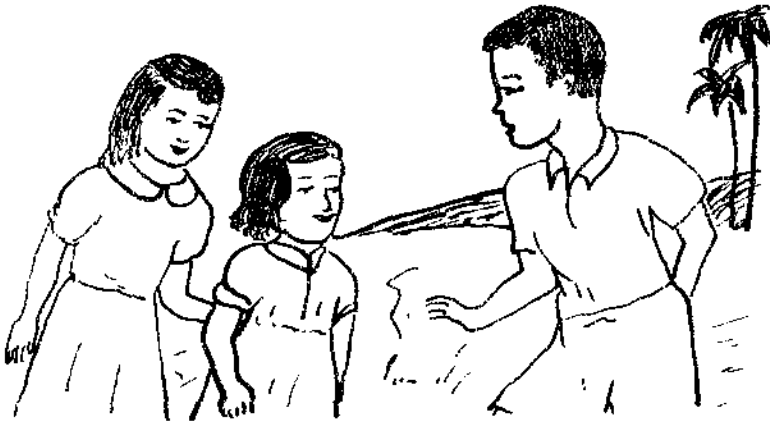
Hanà udi mung safalwa bà kam

ngà.

Hanà udi là hayuhan ka gatufi

katungoan.

Halwot yean tungò.

Safabal

Pepe luwu la Pilar moyò la halwa
Safabal.

Sabol gal mung Berting luwu la
Aning safalwa gomong belè la.

Sabol gal mung safalwa Nena gomong
belè la.

Monan,

"Moyoa safalwa Safabal."

Sotu kadaw mon Pepe kaPilar,

"Safalwa takuy Safabal.

Uu sa du ngà mabal.

Hafidongan mataham na masohi.

Habanosa."

Pilar hafidongan matahan.

Nabutan maso,

sotu, luwu, talu, fat, limu,

nam, hitu, walu, siyum, safoldò.

Maloy habanos Pepe.

Mogow laan gunù.

Tanabahan,

"Ngà mabal! Ngà mabal!"

Mukat Pilar.

Nabutan mabal kaPepe.

Maloy bà manggà.

Pepe là nuan ditu.

Mogow laan gunù Pilar.

Tu gunuhan maton laban bong.

Tamngal lam laban.

Ni Pepe!

Ni gunuhan nù lam laban.

Omin Pilar mon du,

"Sotu, luwu, talu mò kaPepe."

Mon Pilar,

"Uu na ngà mabal.

Hafidongam mataham na masohi.

Habanosa."

Hafidong Pepe matahan.

Nabutan maso --

sotu, luwu, talu, fat, limu,

nam, hitu, walu, siyum, safold.

Maloy habanos Pilar.

Monan,

"Habanosa santu kam soging."

Maloy habanos Pilar santu soging.

Maloy huli du Nena.

Maloy huli du sanean Bantay.

Talu la habanos santu soging.

Nabut Bantay mabak.

Tamaba Nena,

"A Pepe, ni! Ni sa du Pilar!"

Maloy abà soging Pepe.

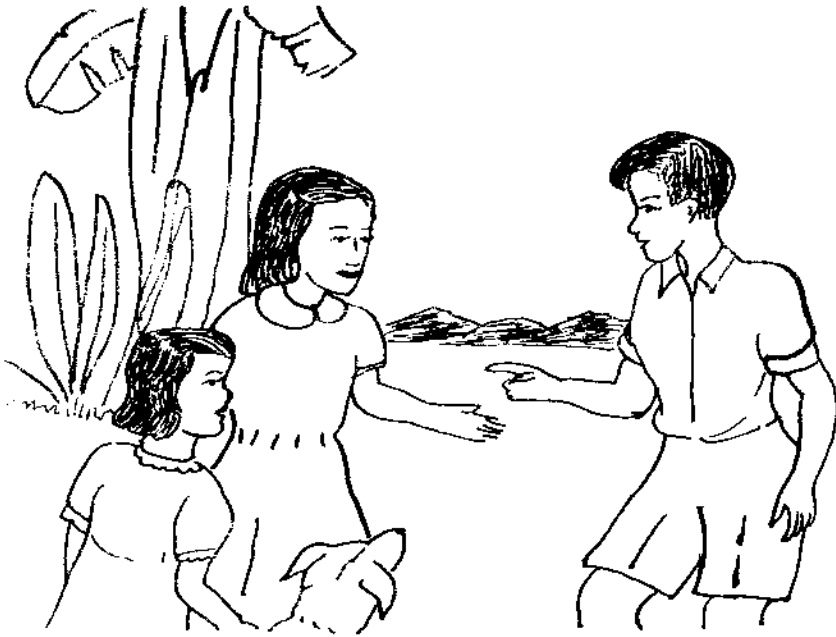
Tonan Nena ditu.

Tonan Bantay ditu.

Tonan Pilar ditu.

Monan,

"Sotu, luwu, talu mò kaPilar."

Mon Pilar mò kaPepe,

"Tulon Nena kom gunuhu nù.

Tulon Bantay kom gunuhu nù.

Ni na bud hafidongam mataham.

Masohi kol bà safoldò.

Ominam mabal kum.

Talu ma Nena na Bantay habanos."

Hafidong Pepe matahan.

Maso kol bà safoldò.

Ni na maloy Pilar bà labat.

Nena luwu la Bantay maioy huli du.

Mogow la santu labat.

Tamaba Pilar,

"Ngà mabal! Ngà mabal!"

Lamwot maloy Pepe nabalan lu.

Tamngal lam laban laan gunù.

Là nù la ditu.

Tamngal Pepe santu manggà.

Là nù la ditu.

Tamngal Pepe santu soging.

Là nù la ditu.

Maloy Pepe abà labat kalohok

soging.

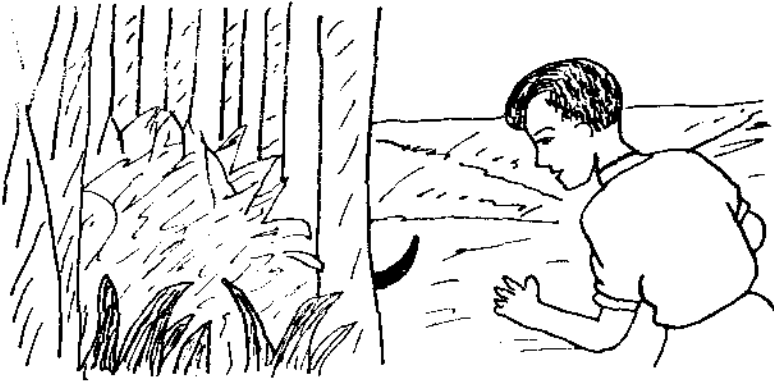
Tonan sanaam du hitam santu

labat.

Bud tamngal Pepe anì diloan.

Anì monam ikong Bantay.

Anì monam ikong Bantay hitam.

Omin Pepe maton kaPilar luwu la
Nena.

Monan,

"Tonu yu Pilar talu ya Nena,
Bantay.

Nu ya santu labat kalohok soging.

Sotu, luwu, talu, mò kaBantay.

Sotu, luwu, talu mò kaNena.

Sotu, luwu, talu mò kaPilar."

Mon Pilar,

"A Bantay, là hulungi safalwa
safabal."

KAM SULAT

BA YE LUWU LA PEPE

Mã wan kam sulat kayangan,

Balayan kaPepe zotu.

Mon MÀ,

"Ni surat belem."

Mon Pepe,

"Bong hayu, MÀ.

Dilou ni surat gu bÀ dumu
satuwoli Ernesto."

Pepe nabolani surat.

Nabutan samfala du:

Yo Pepe,

Moyonan dang dang kanagi ta.
Luwu ma Yè moyò ma kanauy ya mi
Pilar. Ganumu dilò ya moyò
banwu bong. Wan tay dè ton ya.
Holi mogow.

Kom dumu,

Ernesto

Hakak ata Pilar.

Tay haligal.

Men Pilar,

"A Yè, mogow ma kò?"

Men Mà,

"Ni dumu sulat abà Yè.

Gu bà Yè Ernesto.

Hanenegam kamonan du Yè

Ernesto."

Nabol Yè sulat.

Nabutan samfala du:

Moyonan dang dang kanagi kam

ngà na. Hol hogowam Pepe luwu

La Pilar nauy ja mi. Tilob

kasagifà ma kul.

Mon Pepe,

"Moyonan dang dang kanagi ma.

Hol ya hadohò mogow ma bà

banwu bong. Hol ya hadohò

nauy ma dumu ma Ernesto."

Mon Mà,

"Tadu kamonan du, Yè?

Hogow ta lu kò?"

Pepe luwu la Pilar tamngal la

abà Yè.

Tadu kamonan?

Ominan mon du Yè,

"Yè Ernesto luwu la maan tay

hayu kasagifà la kam ngà.

Dilò ganumu hogow ta lu!"

Tay kahaligal Pepe luwu la Pilar

hanungol la udel Yè!

Omin Nena mon du,

"Hogowam o kò?"

Mon Yè,

"Là, Nena.

Hanai tolo udì tò mogow bà
banwu bong.

Nui kani bà Yè luwu la Mà."

Mon Pepe,

"Tilowa samulat bà Ernesto.

Bong hayu bà kawadan kum
diyu."

Omin Pepe ma kalatas na tinsil.

Nabut Pepe samulat abà Ernesto.

Mà tamobong du.

Là laganan kasulat Pepe du
sulatan.

Ni sa du sulat huwitan bà
dumuhan:

Yo Ernesto,

Luwu ma Pilar bong hayu
bà kawadam kum bà gunuam.
Lamwot ma samakay bà tadak ha
bà sotu Akad.

Dumuhan satuwoli,

Pepe.

Samakay LA

Lamwot LA

BÀ Akad Pilar luwu la Pepe tam
kifu la batik.

Molob la tadok la na mouf la.

Samigi la.

Samwat la.

Kamgal la molos.

Hangifat la kanas la mogow la
abà banwu bong.

Makan la kan hayu halafus--

gatas, soging, maso, na kam
ngà onuk.

Omin la hatifas mung la kamà.

Hatifas MÀ nuwitan lu abà tadak.

Mon la Pilar luwu la Pepe,

"Lamwot ma, Yè."

Mon la,

"A Nena, lamwot ma na."

Nabut Nena makik.

Tò kanoyoan mung kul la Pilar

luwu la Pepe.

Mon Yè,

"Bei makik, Nena.

Sotu halay tu ha kut kogow

ablà banwu bong sanean."

Ni na gablà kogow lam tadak.

Mà tanobongan kam ngà mogow

lam tadak.

Hatifas lamwot tadak.

"Lamwot ma na, Mà!

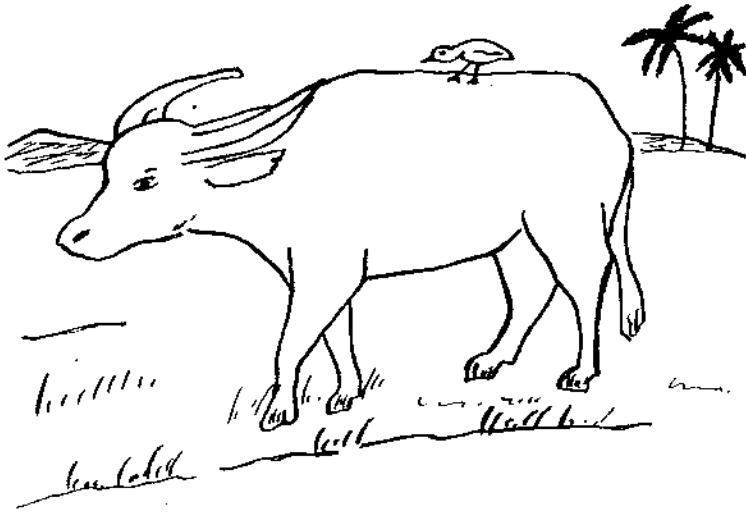
Lamwot ma! Lamwot ma na!"

Samakay LA BÀ TADAK

Tay tahà lan bl banwu bong.
Pepe luwu la Pilar tahà kasakay la
bl tatak.

Bà lan la wan ton la de sanaam
du. Ton la tay lamang halay bl
taniba. Ton la kam kalambaw bl
satolong taniba. Tay lambang kam
kalambaw! LA wan kam ngà kalambaw
sanean. NA wan onuk koyu bukay ta
kuwang kalambaw.

Pilar noyoan ngà kalambaw. Noyò
tonan onuk koyu bukay ta kuwang
kalambaw.

Sotu tau lam tadak monan mò
kaPilar, "Tonu kam onuk koyu
bukay. Tangonam lu kò?"

Mon Pilar, "A. Tangonu lu.
Tay bong dè nù bà taniba kalohok
gunù ma. Yo boluy la kamfung.
Sotu boluy la onuk kalambaw."

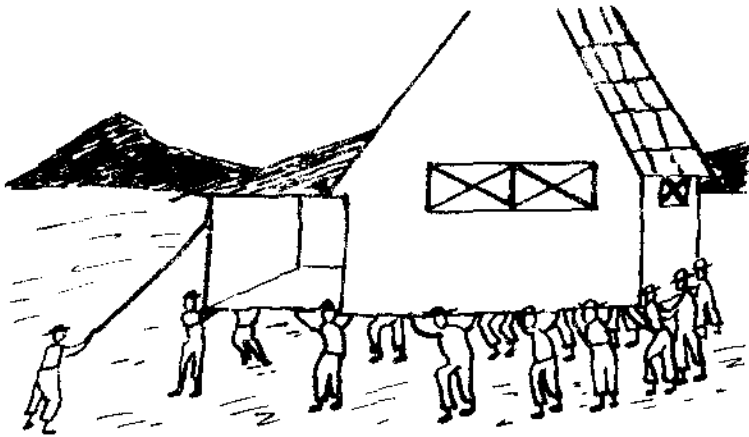
Mon tau, "Yo sa du tay landay
boluy kul. Tanobong la kam
kalambaw. Tanobong kalambaw lu
sanean."

Tadak lamwot mius bà lamang
taniba halay.

Mon Pilar, "Tadu yo nù bà
taniba? Keng kò tau. Kam wak
moyong la lamwot gu du. Likò la
du kò? Tadu tu?"

Mon tau nù lam tadak. "Yo sa
du mon la ongot. Ongot wan talasà
laganan. Kargal la keng kò logi.
Mò halikò la wak bà taniba halay.
Namò la ongot anì là makan wak
bà halay.

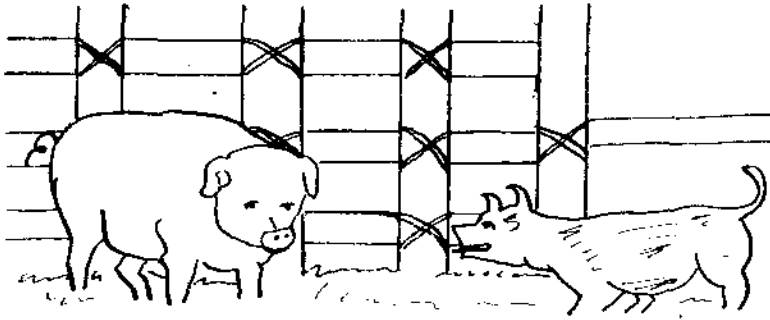

Tadak lamwot hanlosan ianan.

Ominan mon Pilar, "Hanenegam
kun, Pepe! Hanenegam! Tanngalam
gunù tuu! Mogow!"

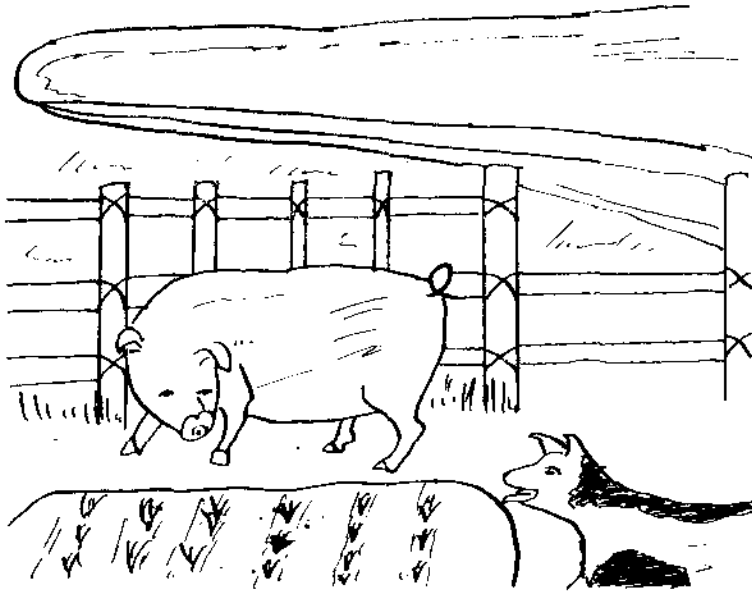
Kamuli Pepe. Tau nù lam tadak
kamuli sanean. Monan, "Keng kò
tahu mogow."

Mon Pepe. "Tonam kò kam tau nù
iaan gunù? Tonam kò kam ti ia?
Kam tau nili ia gunù."

Sulekan madà tadak bà kalohok
galdin.

Bà galdin wan ohu. Yè saddò na
kam ngaan nù lam galdin. Ohu nabakan
saddò. Tay mabak! Kam ngà saddò
maloy lamwot bà galdin. Likò la
bà ohu. Ohu nabakan yè saddò.
Noyoan kamado bà galdin yè saddò.

Hado ohu kò yè sàdò bà
galdin?

Pilar là tonan du abay sa
mogow tadak. Sàdò tolo nù bà
galdin. Ohu tolo lalan mabak du.

Mayuk bà tadak wan ton Pepe.

Monan,

"Tonu kam sanaam du kanuli.

Tonam lu kò? Boluy la?"

Wà la bà tadak kamuli.

Monan,

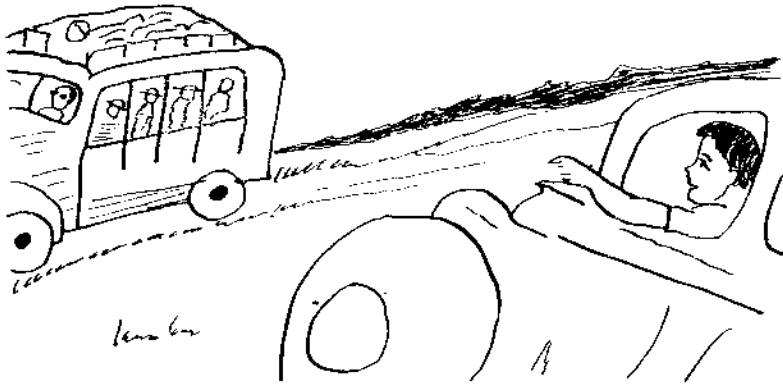
"Sigang halay sa du."

Ni dang lamoni bà sigang halay.

Ton la kam wak moyong la lamibut

sigang halay. Laan dù ongotan

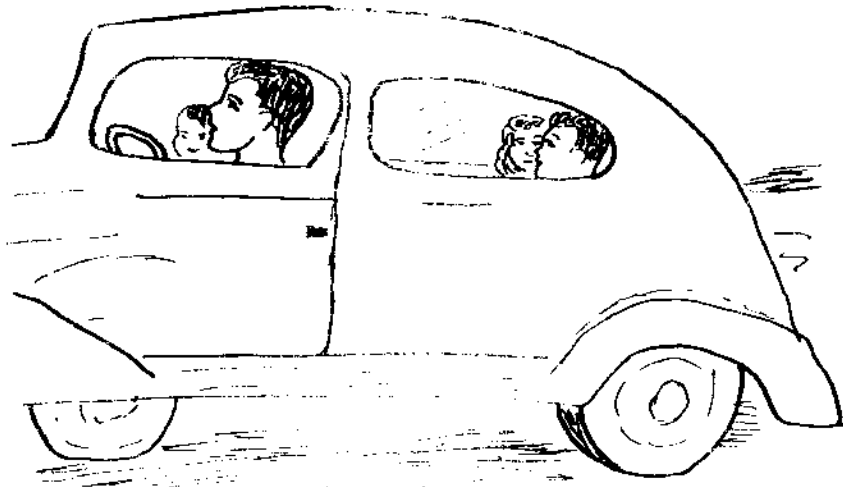
halikò wak.

Tay lagan kulitan lan tadak.
Tay moyò la samakay tadak!

Omin Pepe luwu la Pilar gafat
bà banwu bong. Kamo la bà tadak.

Alas nù bà yo Ernesto. Maan
Alas nù bà yo sanean. Nù la
lam utu hitam. Sanlong la Pilar
luwu la Pepe.

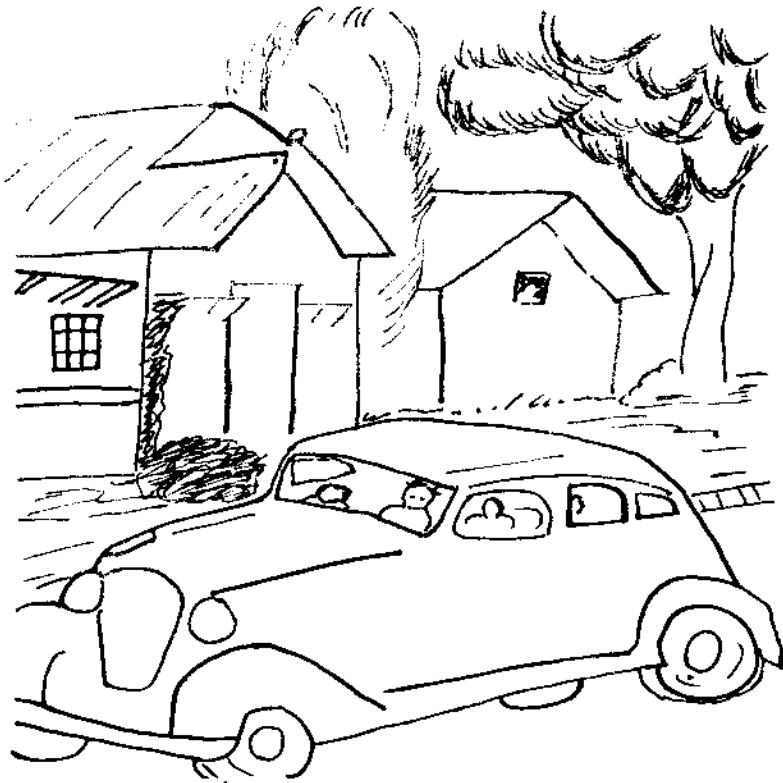

SAMAKAY LA BÀ UTU HITAM

MÀ DÌ LAURO KUN MÀ ERNESTO.

MÀ DÌ LUWU LA ERNESTO NÙ LA LAM UTU
HITAM.

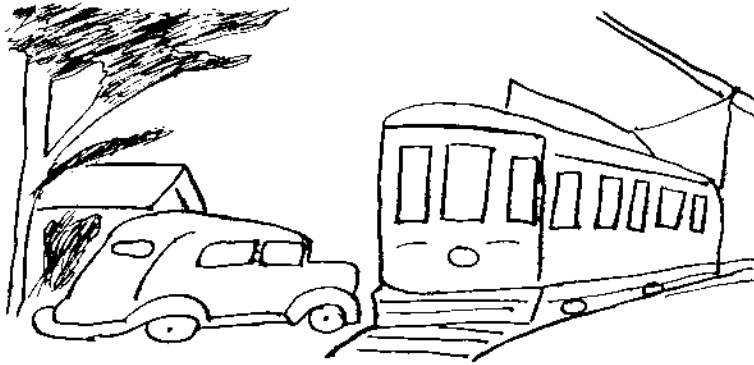
LÀ LAGANAN PILAR LUWU LA PEPE NÙ
LA LAM UTU HITAM SANEAN. LÀ LAGANAN
KOGOW LA BÀ LAN BÀ GUNÙ ERNESTO.

Tay dè lomi ton la.

Mon Pepe, "Tay kam gunù
lambang bà banwu bong! A
Ernesto, nui lam gunù bong kò?"

Mon Ernesto, "Udì gunù ma.
Bada tay dè gunù lambang bà
banwu bong."

Mon Pilar, "Tay dè utu nù la bà
ni. Wan hitam na wan lamnaw."

Kamuli Mà Dì na monan,
"Wan utu kat batakan."

Ton la kam dyip. Wan hulò
na wan melel. Ton la tadak melel.

Halò tay halung la!

Tay bong lukan kadè la!

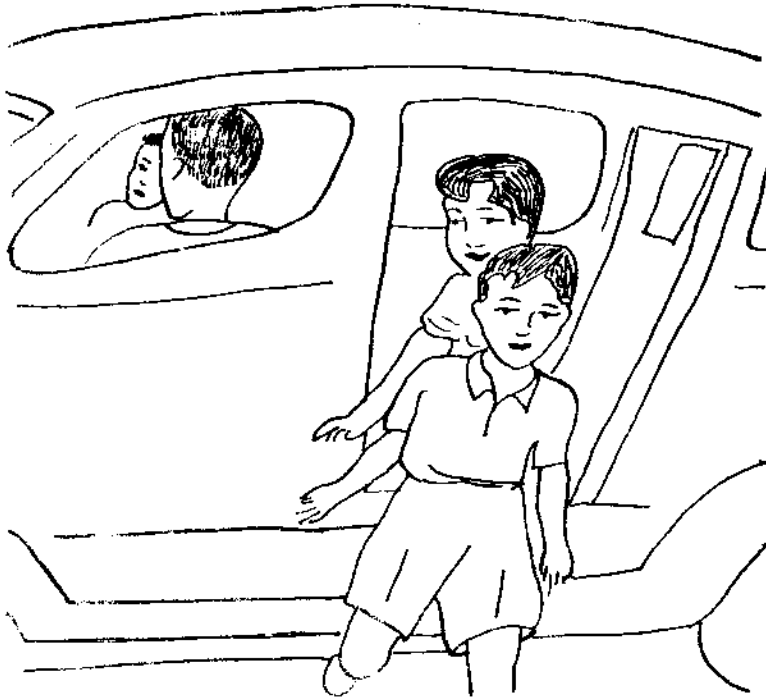

Tay tahà kasakay la utu bà
gunù Ernesto.

Mon Mà Dì, "Tamngal ya Pilar.
Kamonan kaudas tungò."

Pepe luwu la Ernesto tamngal
la Pilar. Tolo lalan tungò.

Tay kamuli Pepe luwu la
Ernesto!

Kol la bà gunù Ernesto.

Kam ngà halwà la kamo bà utu.

Mon Mà Dì, "A Pilar, batiki na.

Là bud takuy samakay na kamdaw
ni."

Yè Dì Luisa kun yè Ernesto.
Sanlongan lu bà bak tikab Yè Dì.

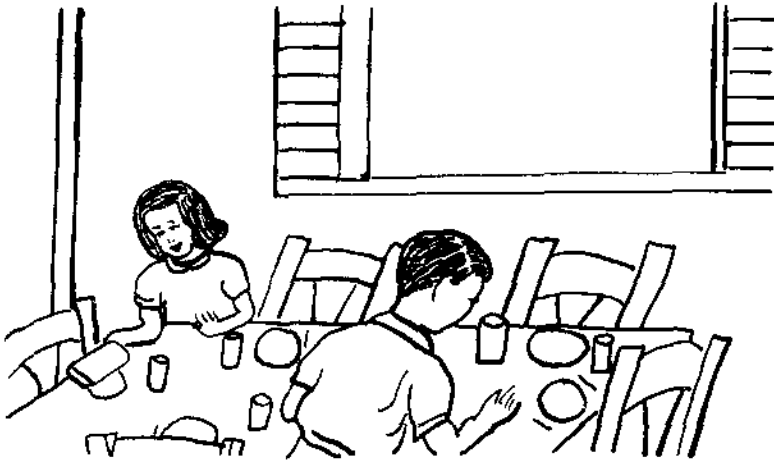
Monan, "Motun ya, kam ngà.
Moyò ya samakay bà tadak?"

Pepe luwu la Pilar tulon la
kayè Dì kadè lan la samakay bà
tadak.

Mon la,

"Tay tahà kasakay ma.
Timooyò ma kol bà banwu bong.
Bada tay kalitag ma."

Mon Yè Dì, "Tangonu tay bong
ya mitag. Tangonu yu gehel ya
tungò. Na ya tanay diyo. Omin
ya makan kimal. Sok dang kakan
ya omin ya tungò."

Haligal BÀ Banwu Bong

Kam Basa

Halafus bà yo Pepe luwu la Pilar batik la tam kifu. Wan balay la kam basa bà kadè tau. Wan basa balay la bà MÀ DÌ. Wan sotuhan bà YÈ DÌ na wan sotuhan bà tuwoli Ernesto. Pepe luwu la Pilar sù la bà lamisa kam basa balay la kul.

Là laganan dang togo kan halafus.
Kadè la mogow bà lamisa. Kadè la
miyon.

Gana ton Ernesto basa balay la
du. Wan gunù hamsù filak kalokub
lafò.

Monan, "Tangonu kalokub lafò ni
dou. Wan boluyu nù du. Nenegam
tadu monan:

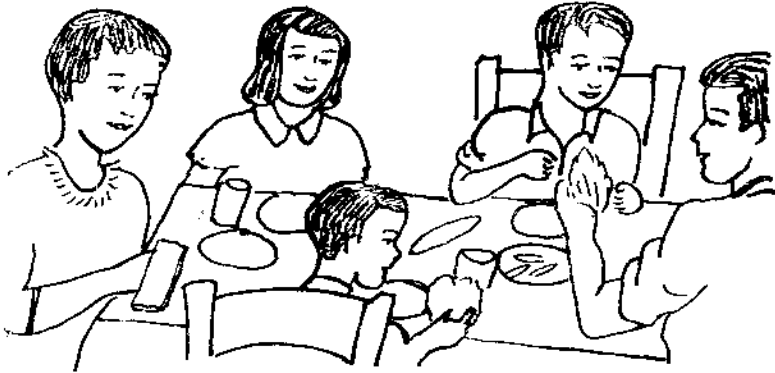
Ernesto --

gu bà Pepe luwu la Pilar.

Tay hayu basa!

Bong hayu! Bong hayu!

Ni na wan gunuu manos filaku."

Mà Dì tanngalan basa balay la
du. Wan tay tilob keteng.

Mon Pepe, "Tonu keteng tu nù
kalohok el bà gunù ma. Nudosu."

Mon Mà Dì, "Bong hayu, Pepe
luwu ya Pilar. Tay samilà keteng
ni. Tilob kudosam du. Tay tilob
basa."

Yè Dì tanngalan basa balay la
du. Tonan kahun lamnaw. Lam
kahun lamnaw wan afil lamnaw.
Tay tilob luwu la!

Bà kahun tonan:

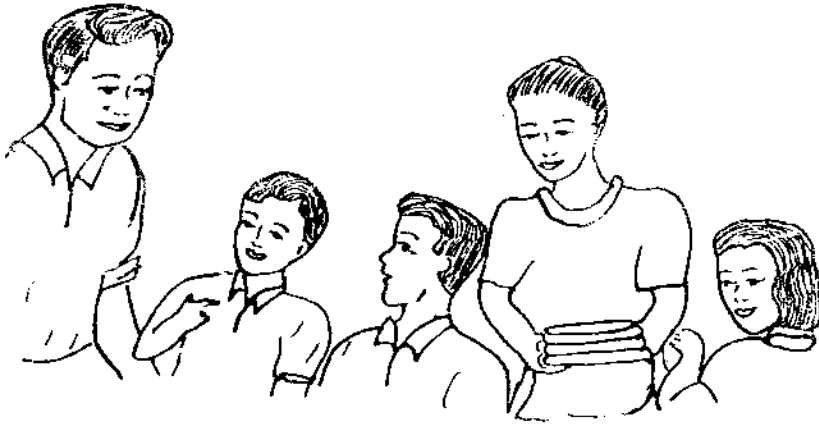
Yo Yè Dì Luisa

gu bà Pepe luwu la Pilar.

Mon Yè Dì,

"Bong hayu, kam ngà. Dou basa
tay tilob."

Kade kam basa gotu ko la lu,
Gotu la makan halefus.

Sini

Sotu kifu dang kakan la kimal
mon Mà Dì,

"Tau du mung bà sini?"

"Moyoa dou," mon Ernesto.

"Moyoa dou," mon Pepe.

"Moyoa dou," mon Pilar.

Mon Yè Dì, "Moyoa dou, bada dè
namou. Wan huyow nolobu, na bong
dè dumu namou."

Mon Pilar, "Tanobongu uu
molob huyow."

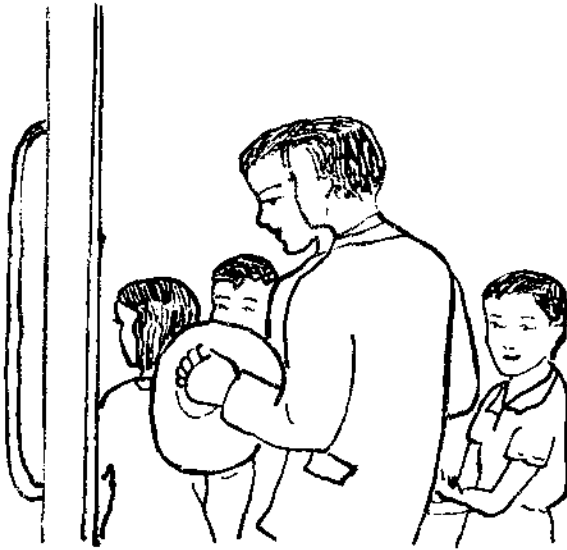
Mon Mà Dì, "Namoam kam dumu
namoam kahaya."

Yè Dì luwu la Pilar molob
la huyow.

Omin Mà Dì hafalwà utu hitam.
Gotu la mogow alam utu. Gotu
la-- Mà Dì, Ernesto, Pepe, Pilar,
na Yè Dì.

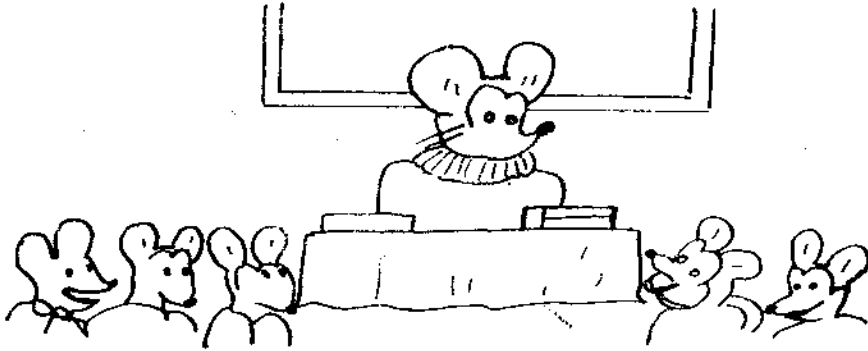
Mon Yè Dì, "Munga kuy. Dang
nolob ma huyow. Namou kam dumu
namò kahaya."

Là laganan lamwot la bà sini.

Tay bong gunù sini! Pepe luwu
la Pilar là dang la tamngal sini.

Tay noyò la! Ton la dè kam
tulad. Kam dumuhan tay kanuli!
Hol noyò la tulad unge. Bcluyan
unge Mickey. Tay tulad kanuli yo.

Mickey mogow bà gunù managi
unge. Yean mastalu.

Kam tuwoguhan na kam libunan
mogow la bà gunù managi unge sanean.
Kam tuwoihan na kam libunan tay
hayu kamò la bà gunù managi.

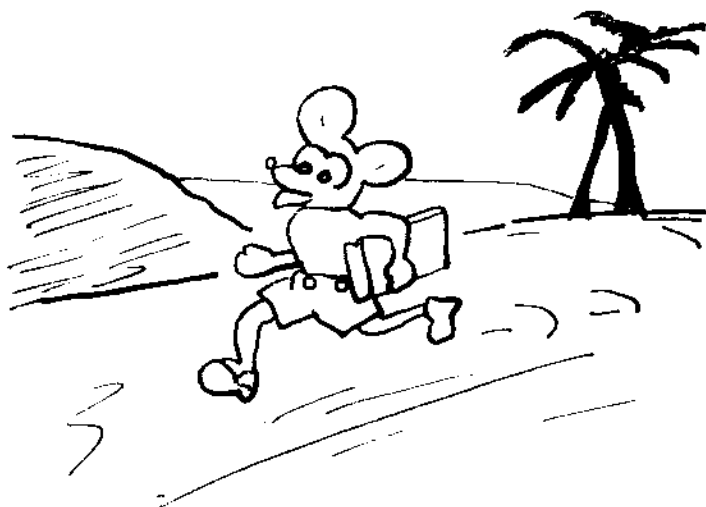
Là hayuhan Mickey.

Là moyoan samfala.

Là moyoan samngal.

Là moyoan tamulad.

Là moyoan samulat.

Mon yean, "Mickey hanai udi
mogow bla gunu managi.

Là hulungi samfala.

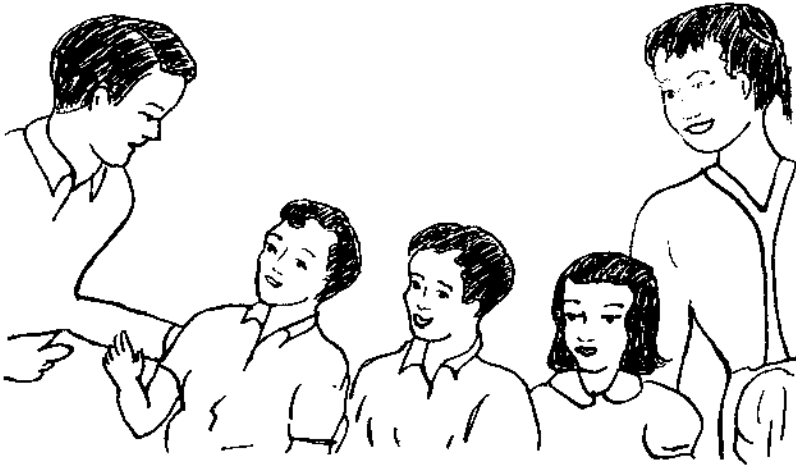
Là hulungi samngal.

Là hulungi tamulad.

Là hulungi samulat.

Muleki bla gunu."

Omin Mickey maloy mulek bla
gunu tay hafalung.

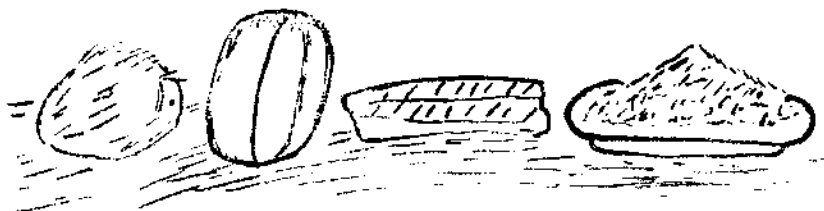
Timooyò la tamngal sini.

Mon Pepe luwu la Pilar,

"Bong hayu, Mà Dì. Noyò ma sini.

Tay hayu sini."

Mon Ernesto, "Noyou tulad
unge boluyan Mickey. Tay la
kanuli."

Mò Lubad

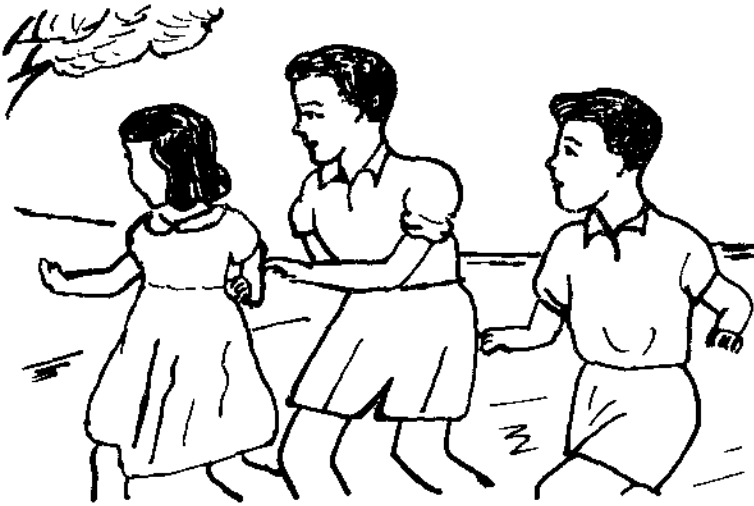
Timbow hayahan bà yo mon Mà
Dì, "Tau du moyò lubad?"

Mon Ernesto, "Moyoa lubad.
Noyeam kò, Pepe?"

Mon Pepe, "Moyoa. Moyò Pilar
sanean."

Mon Mà Dì, "Ni maso mò lubad."

Mon Yè Dì, "Là gamoa lubad, kam
ngà. Laan dù el lafò. Tau du
mogow bà tindà bamli lafò?"

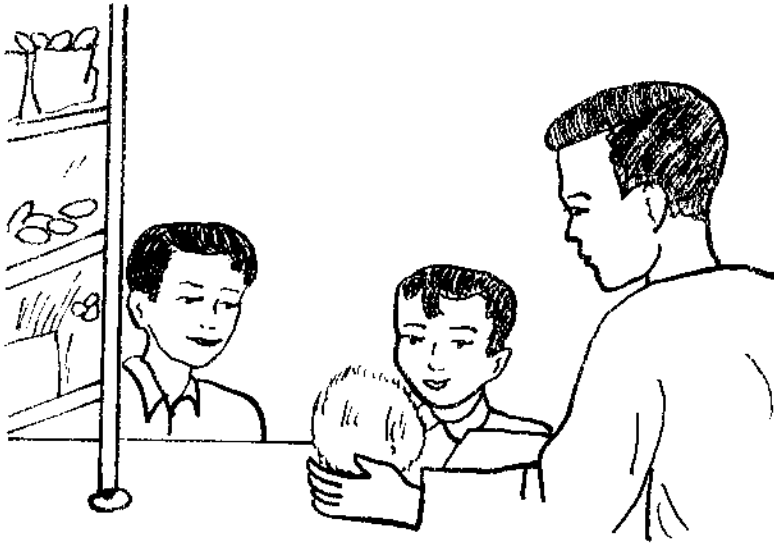

"Ou mogow," mon Pepe.

"Ou mogow," mon Pilar.

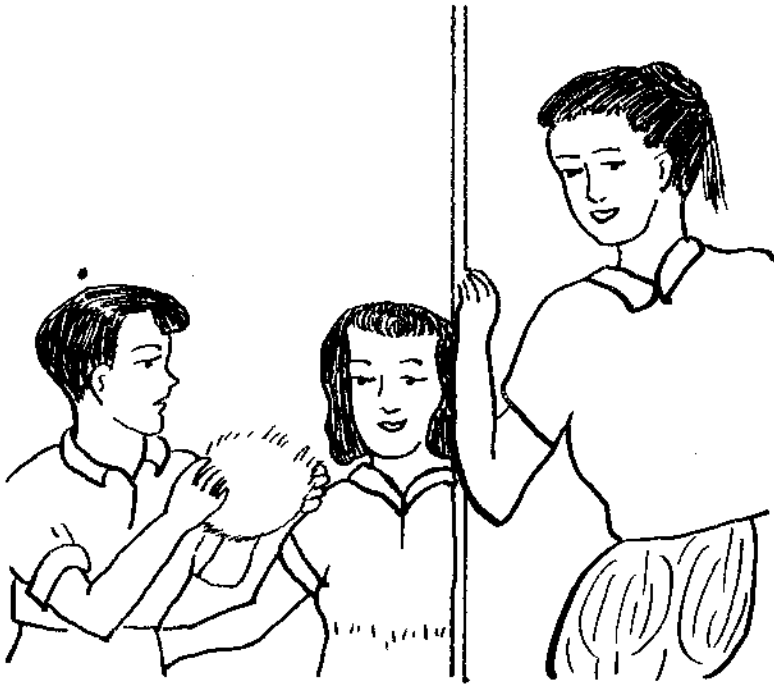
Mon Ernesto, "Lamwot takuy
bà tindà. Bamli takuy lafò bà
Yè anì wan el lafoan. Wan
masohan. Mò belè takuy lubad."

Kam ngà maloy la bà tindà
hafalung.

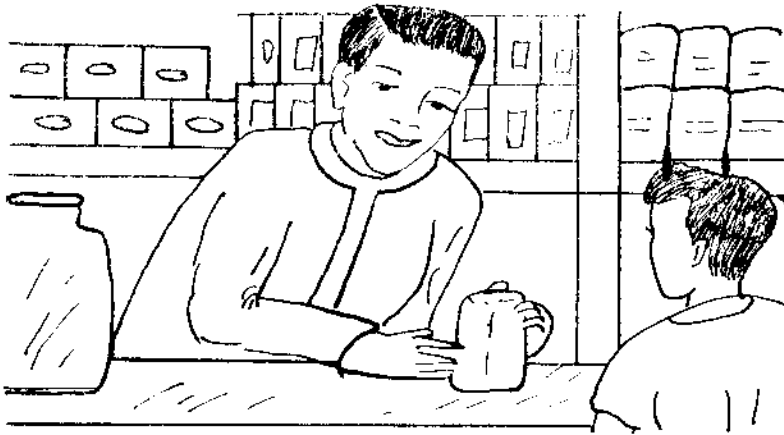
Mon Ernesto bà tau tamindà,
"Moyò ma bamli lafò. Moyò ma el lafò
mò lubad. Yè wan masohan.
Bada laan dù el lafoan."

Tau tamindà banlayan Ernesto
lafò. Ernesto balayan du filak
wa lafò.

Kam ngà maloy la mulek bà
gunù. Yè Ernesto sanlongan lu
bà bak tikab.

Monan, "Ni na wan maso na el
lafò. Bada laan dù mamisan.
Laan dù doun sogingan. Tadu sa
kamou lubad?"

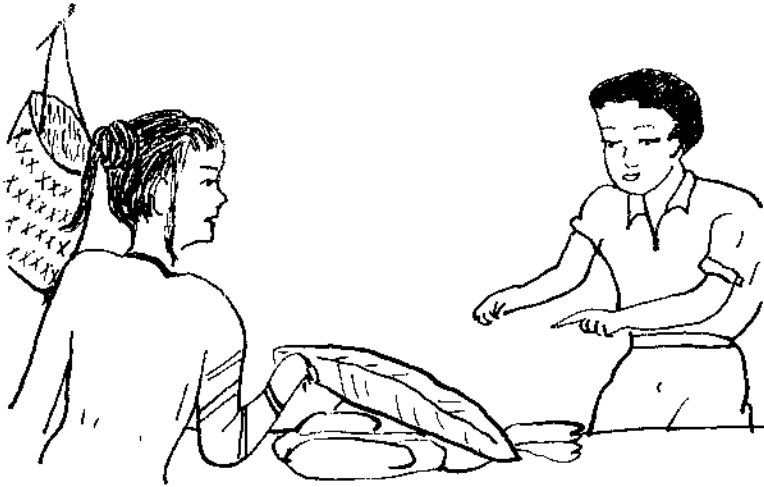

Mon Pepe, "Mogowa bā tindā
bamliha māmīs."

Mon Ernesto, "Mogowa bā
fadyan bamliha doun soging."

Maloy Pepe bā tindā hafalung.
Monan bā tau tamindā, "Moyoa
bamli māmīs."

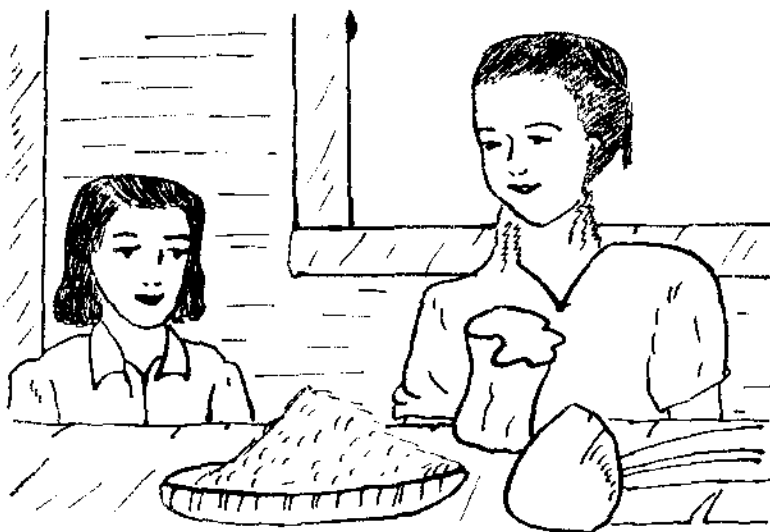
Tau tamindā banlayan Pepe
māmīs. Balay Pepe du filak wa
māmīs.

Maloy bà fadyan Ernesto
hafalung. Tonan kam dè tau
hambalù ditu.

Monan bà sotu tau hambalù,
"Moyoa bamli doun soging."

Tau hambalù banlayan Ernesto
doun soging. Ernesto balayan
du filak wa doun soging.
Nuwit Ernesto mulek abà yean.

Yè Ernesto hatifas mò lubad.

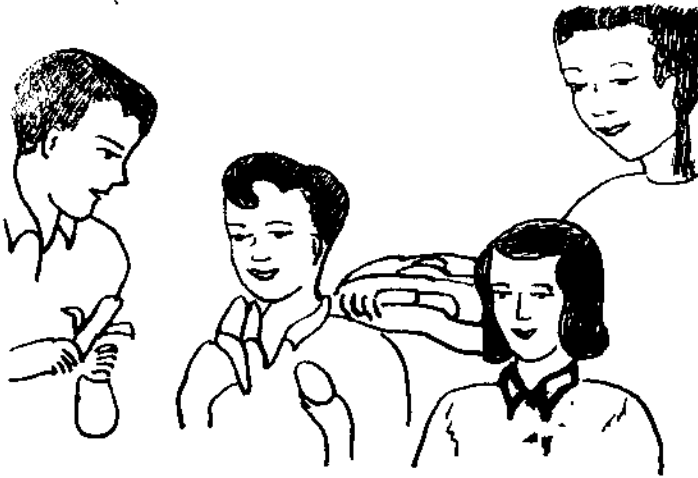
Wan masohan.

Wan mamisan.

Wan el lafoan.

Wan doun sogingan.

Monan, "A Pilar, tanobongam
ou mò lubad."

Yè Dì luwu la Pilar mò la
lubad. Tay haligal la.

Mà Dì talu la Pepe, Ernesto
makan la lubad. Kan la kam
manggà bong gomong bà lubad.
Yè Dì luwu la Pilar makan la
lubad na kam manggà sanean.

Mà Dì na kam ngà logi mon
la, "Tay hayu lubad ni! Tay
hayu kam manggà ni!"

Kam Sulat

Bà Yè Luwu LA Nena

Dang kakan la sotu halafus mon
Yè Dì, "A Pepe, moyoi samulat sulat
bà yeam?"

Mon Pepe, "A! A! Hasulatam
Pilar sulat sanean kò?"

Mon Yè Dì, "Hasulatu Pilar sulat
sanean. Ni kalatas na tinsil mò
kom, Pilar."

Mon Pilar, "Samulati sulat bà
Yè, Pepe. Samulata sulat bà Nena
dou."

Nabut Pepe samulat.

Nabut Pilar samulat.

Là laganan kasulat la Pepe
luwu la Pilar.

Ni surat huwit Pepe bà yean.

Yo Yè,

Luwu ma Pilar kanoyò ma
banwu bong. Tahà kasakay ma
talu ma Mâ Dì. Samakay ma bà
kun utu hitam. Kogow ma bà
sini.

Pepe

Ni surat Pilar:

Yo Nena,

Moyoa maton kom.

Pilar

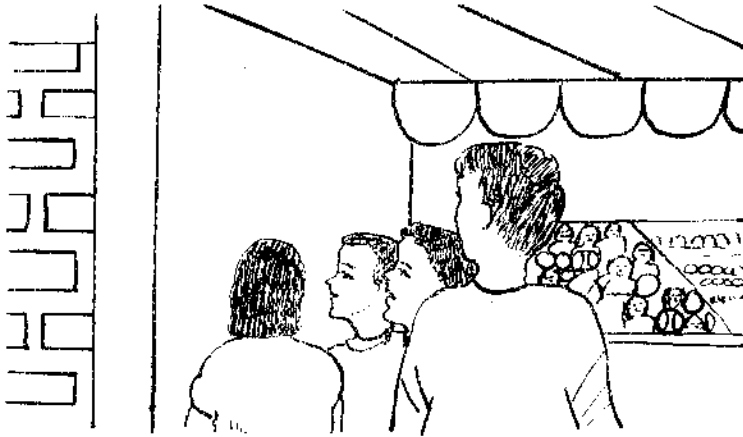

Kam Basa Nuwit Mulek

Sotu halafus mon Yè Dì bà kam ngà, "Sulek duan bud ya managi. Sulek duan bud ya mulek. Moyò ya mit bà Nena basa?"

"Ai Ai" mon Pepe. "Mà luwu la Yè sanean."

Hakak ata Pilar. Tay hayu bamli basa bà Mà talu la Yè, Nena!

Kam ngà mung la kayè Dì bà
tindà. Samakay la utu hitam
mogow bà tindà.

Tay bong tindà!

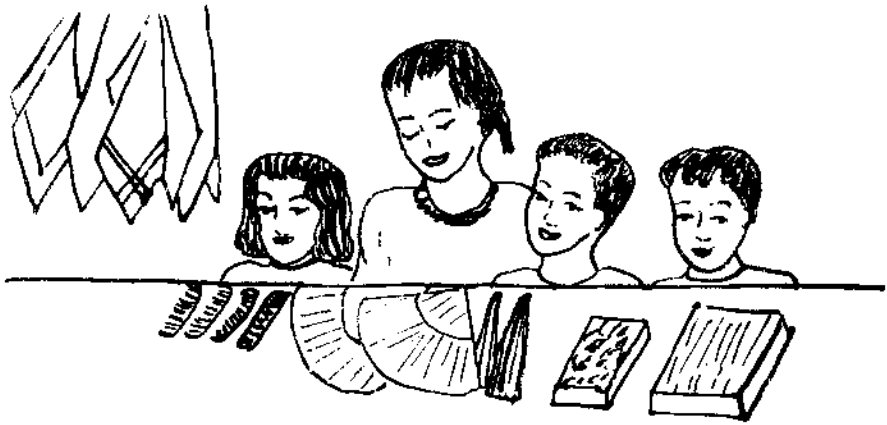
Wan tay dè nù laman!

Pepe luwu la Pilar tamngal
la alam tindà. Wan tay dè noyò
banli la.

Tanngal la nii.

Tanngal la yoo.

Baliwal la lam tindà.

Mon Yè Dì, "Wan banli ya ba
yè ya.

Ni afil tilob.

Ni kahun tilob.

Ni masala tilob.

Tanngal ya suwat tilob."

Banli Pepe suwat bā yean.

Monan, "Ni na wan banlihu bā

Yè basa. A Yè Dì, saningam do."

Saning Yè Dì basa balayan

kayean.

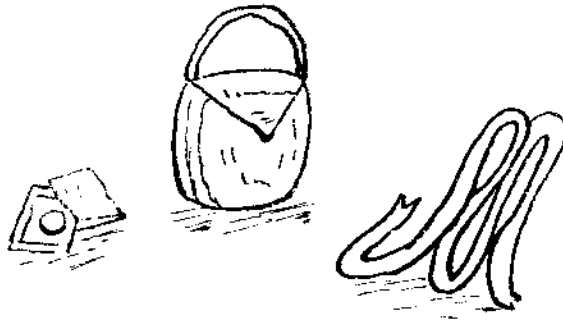
Mon Pilar, "Wan banlihu bà
Mà. Kò noyoan ulaw santalà.
Ni sii ulaw santalà lamnaw na
hulò. Tay tilob."

Naso Pilar filakan. Gablà
bà ulaw santalà. Banlihan bà maan.

Mon Pilar, "Wan banlihu bà MÀ
basa. A Yè Dì, saningam do."

Saning Yè Dì basa balayan
kamaan.

Sotu duan basa banli la ...
basa bà Nena.

Ton Pilar tising tilob.

Monan, "Kò noyò Nena tising ni."

Ton Pepe bakas wak tilob.

Ton Yè Dì saning udì.

Monan, "Noyò Nena saning nii.

Saning Nena masalahan."

Moyò bamli bakas wak Pepe.

Moyò bamli tising Pilar.

Mon Yè Dì, "Banlihu saning
nii bà Nena."

Naso Pepe filakan.

Naso Pilar filakan.

Gablà filak la wa la tising
na bakas wak.

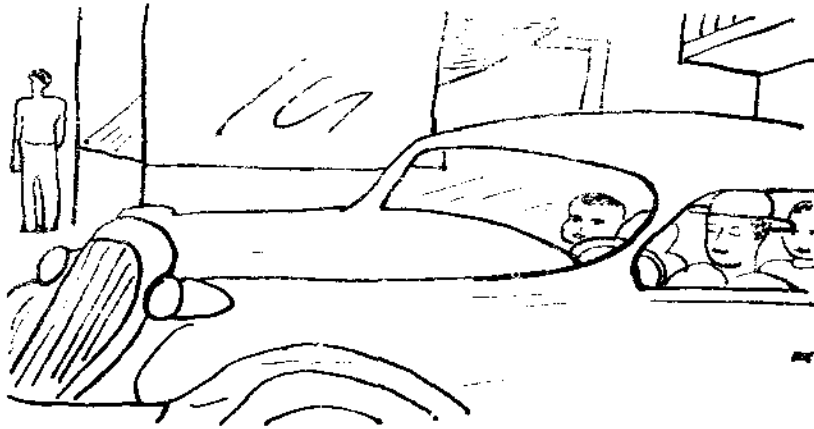
Mon Yè Dì, "Dou basa balay
kaNena saning anì saningan
masalahan.

Banli Yè Dì saning.

Pepe luwu la Pilar bamli la
tising na bakas wak.

Ni na wan talu basa mò kaNena.
Yè Dì saningan kam basa balay
la kaNena.

Yè Dì na kam ngà gotu la
hatifas mulek.

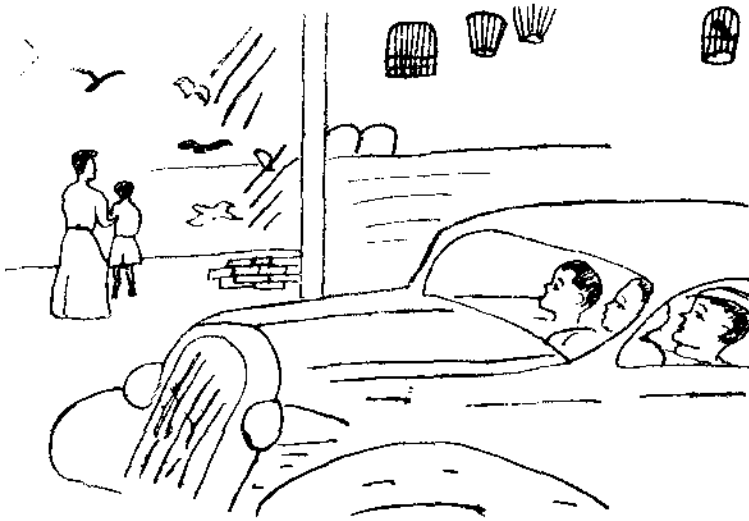
Kam Tindà

Yè Dì na kam ngà mogow la lam
utu hitam.

Sanolok Pilar, "Mulek takuy
na kè?"

Mon Yè Dì, "A, bada na takuy
samakay libut gu lam banwa bong."

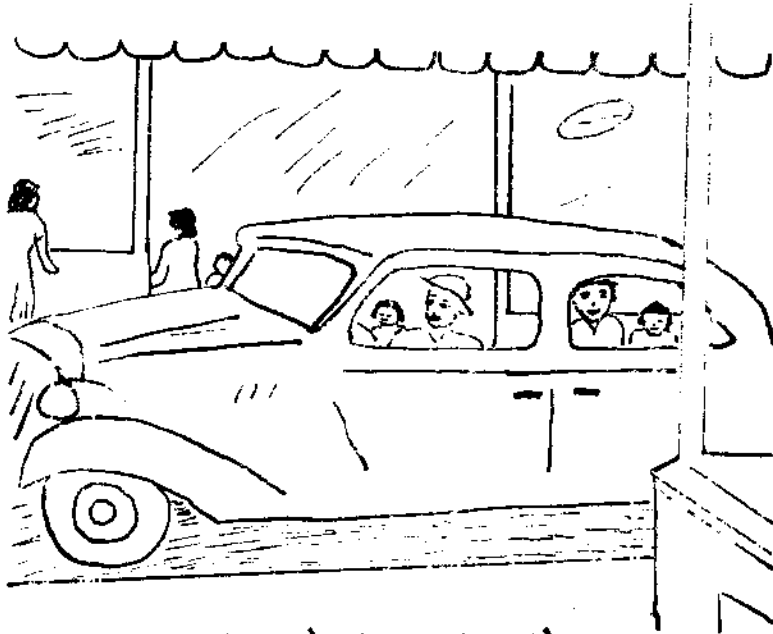
Lamwot utu mius bà kam dè
tindà.

Mius utu bà ogof tindà.

Mon Pepe, "Tanngal ya ogof tindà. Wan banli Mà onuk melei bà tindà sangad yo. Tanngal ya onuk melei nù lam kukub bong."

Mon Pilar, "Tanngal ya kalet lamnaw. Tanngal ya nù lam kukuban. Keng kò Loro. Kukuban keng kò kukub Loro.

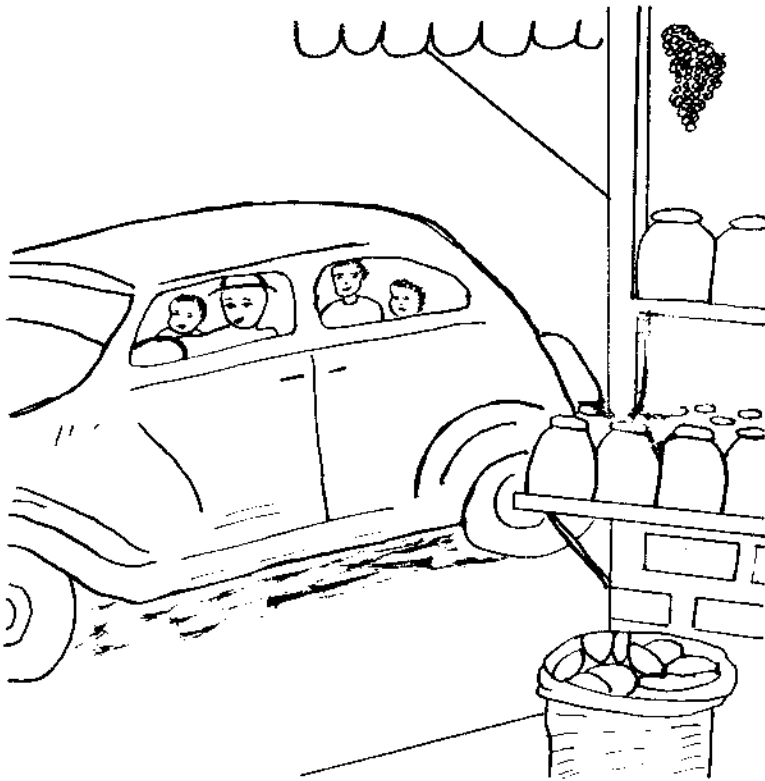
Mius utu bà dumu tindà.

Mon Pilar, "Tanngal ya kam talumfà nù lam tindà. Tanngal ya kam bakya. Kò tindà talumfà."

Mius utu bà tindà laban.

Mon Yè Dì, "Wan kum kam laban bà banwu bong sanean.

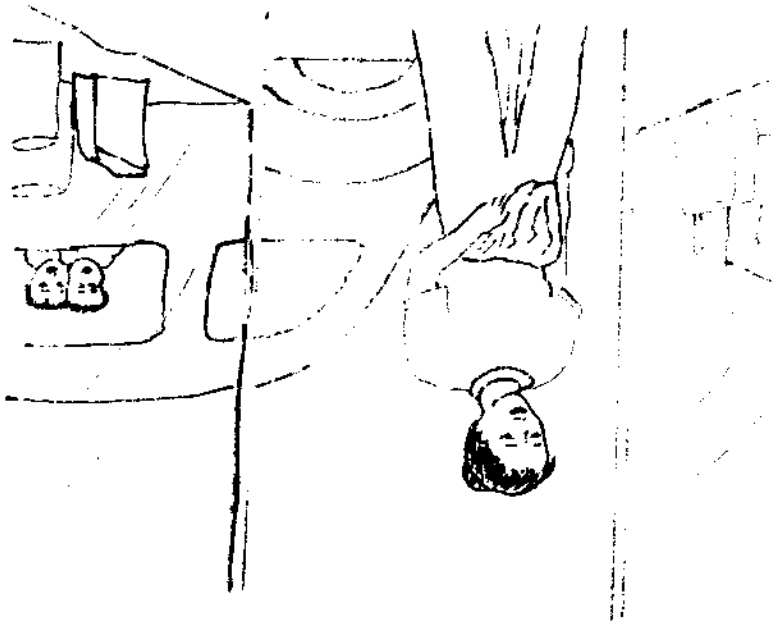
Tangonu wan tindà laban kalohok gunù ya."

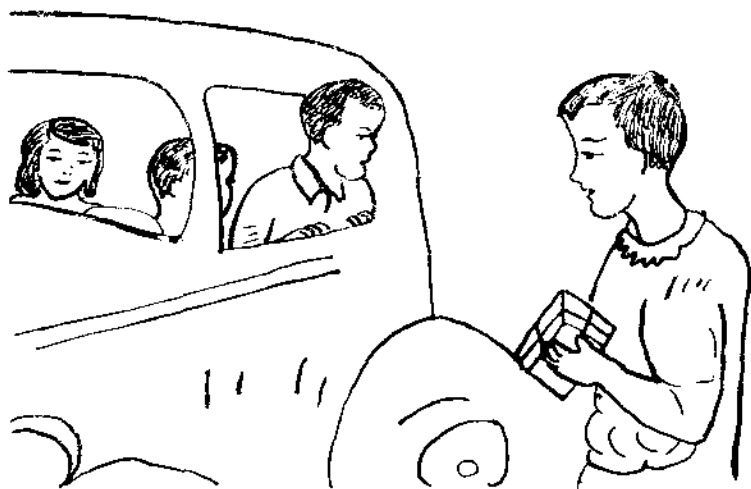

Mon Ernesto, "Ngam! Ngam!
Wan tindà dulse. Tonu dulse hulò.
Bamli takuy."

Mon Yè Dì, "Wan kut dulse hulò
bà gunù ta. Makan ya sok dang
kakan takuy kimai."

Mada utu ba tinda. Tay de
 11bu ba tambobang.
 Mon ye di, "Ni si tinda
 11bu. Wan banlihu ba ni.
 Tabai ya lam utu."

Tabal la kam ngà lam utu.
Tilow sanfala la boluy liblu bà
tamobang.

Là laganan Yè Dì bà tindà.
Mulek bà utu. Wan kayangan keng
kò liblu. Là tulongan du kam ngà
tadu boluyan.

Monan, "Mulek takuy na."

Koduhan Banwu Bong

Kifu ni Saftù. Dang kakan la
kimal. Gablà kalwot tungò.

Mon Yè Dì, "Tungò ya na, kam
ngà. Batik ya tam kifu haya.
Mulek ya bà yè ya. Dang na kilo
ya hà banwu bong."

Hatifas la tungò kam ngà.
Nolob la sigal la na ti la.
Mouf la. Lasak la kagal nit la
tungò. Samigi la.

Mon la, "Lamwot ma tungò na."

Sotu halafus bà yo gotu la
batik tam kifu -- Pepe, Pilar,
Ernesto, Yè Dì, na Mà Dì.

Makan la halafus.

Mon Yè Dì mò kaPepe luwu la
Pilar, "Habong ya kakan ya.
Tahà lan ya mogow. Tay tahà kasakay
ya bà tadek malek bà gunù ya."

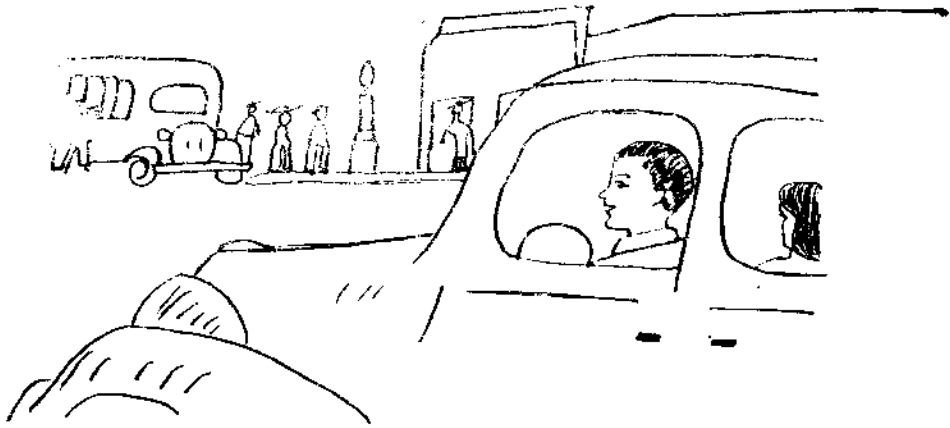
Dang kakan la halafus mon Mà Dì,
"Lamwot takuy na, kam ngà. Mogow
ya alam utu. Gablà kalwot na."

Yè Dì luwu la Mà Dì mogow la
alam utu.

Pilar talu la Pepe, Ernesto mogow
alam utu sanean.

Yè Dì wan kulongan kahun.
Balayan kaPepe.

Monan, "Kam basa balay ya kayè
ya talu la mà ya, Nena. Gotu la nù
lam kahun ni. Sangifaam."

Lamwot utu.

Pepe gana maton tadak.

Monan mo KAMÀ DÌ, "Yo tadak
ma."

Omin la Pepe luwu la Pilar
mon du belè la,

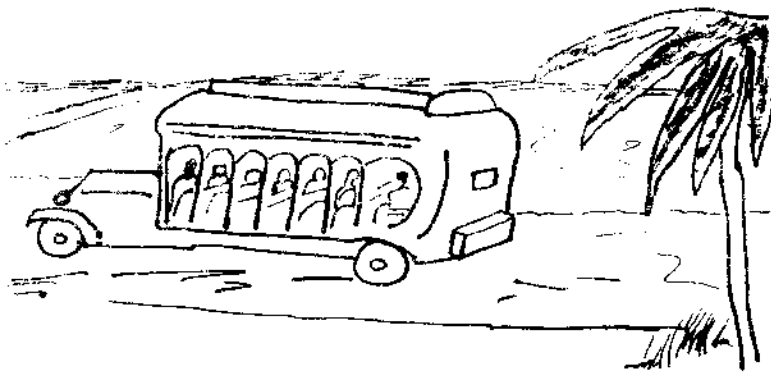
"Bong hayu belè ya.

Koduham, Yè Dì.

Koduham, MÀ DÌ.

Koduham, Ernesto.

Bong hayu! Bong hayu!
Kahaligal ma bà gunù ya!"

Kol BÀ Gunù

Tay lagan kasakay la bÀ tadak.
Sanfalos tadak mogow.

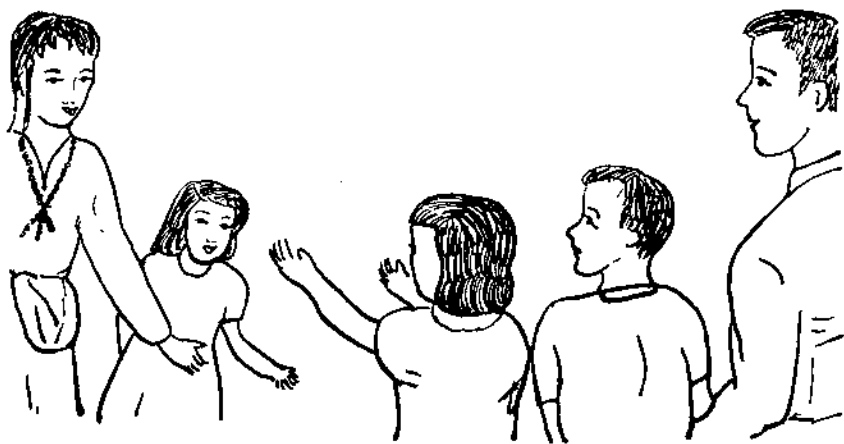
Gatungò la Pepe luwu la Pilar
lamulus baklan.

Omin Pilar batik.

Batik Pepe sanean. Gablà
kakamo bÀ tadak.

Sanlong Mà lu. Timooyò Pepe
luwu la Pilar ton la Mà la!

Timooyò Mà tonan lui

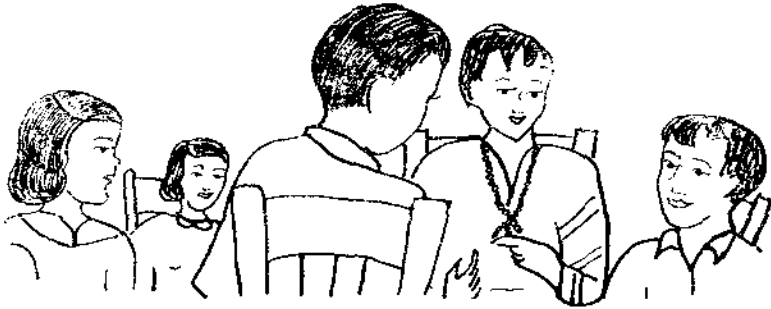

Mà talu la Pepe, Pilar mulek
bà gunù la hafalung la.

Madà bà bak tikab Yè sanlongan
lu. Madà ditu Nena sanean.

Yè luwu la Nena timooyò la ton
la Pepe luwu la Pilar. Tay timooyò
la Pepe luwu la Pilar ton la Yè
luwu la Nena.

Tay timooyò la Pepe luwu la
Pilar bud la mulek bà gunù la.

Tamaba Yè,

"Mogow ya adini. Makan
takuy."

Lamwot la kam ngà bà lamisa.
Là hol la makan. Sanmò la satulon.
Tulon la kayè talu la Mâ, Nena
kamò kilo la bà banwu bong.

Bada mon Mâ, "Makan ya, kam
ngà. Haya tulon ya kum kilo ya
bà banwu bong."

Mon Yè,

"Gablà katungò ya na. Mitag
ya. Lagan kasakay ya tadak.
Haya tulon ya kum kamò kilo ya
bà banwu bong."

Makan la kam ngà. Dang kakan
la kam ngà nolob la sigal la na ti
la. Mouf la. Lasak la kagal gal
nit la tungò. Samigi la. Omin la
hatifas lamwot tungò. Mon la,
"Lamwot ma tungò na, Yè talu ya
Mà, Nena."

Tay la mitag.

Kahun

Halafus bà yo ton Nena kahun
bong lam dafel Pepe. Kahun huwit
Yè Dì kaPepe.

Mon Nena, "WAN kahun! WAN
kahun!"

Mon Pepe, "A MÀ, lankaam kahun."

Lankà MÀ kahun. Gana tonan
suwat mò kaYè.

Tay noyò Yè suwat.

Monan, "Bong hayu, Pepe luwu ya
Pilar bà ni suwat tilob."

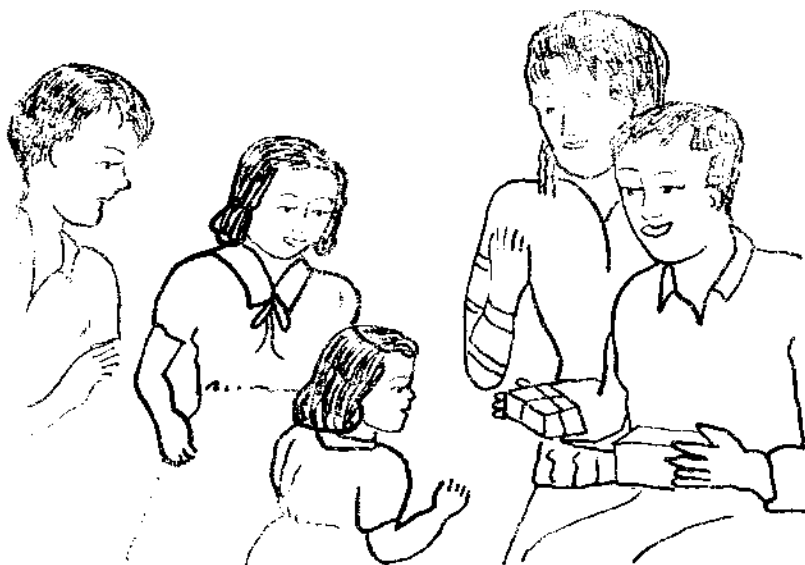

Omin Mâ maton ulaw santalà
lamnaw na hulò.

Mon Pepe, "Kom funan ulaw
santalà yo, Mâ".

Mon Mâ, "Bong hayu, kam ngà,
bà ni ulaw santalà tilob. Tay
noyou".

Mon Nena, "Tadu nuwit ya beleu
kakol ya milo bà banwu bong?"

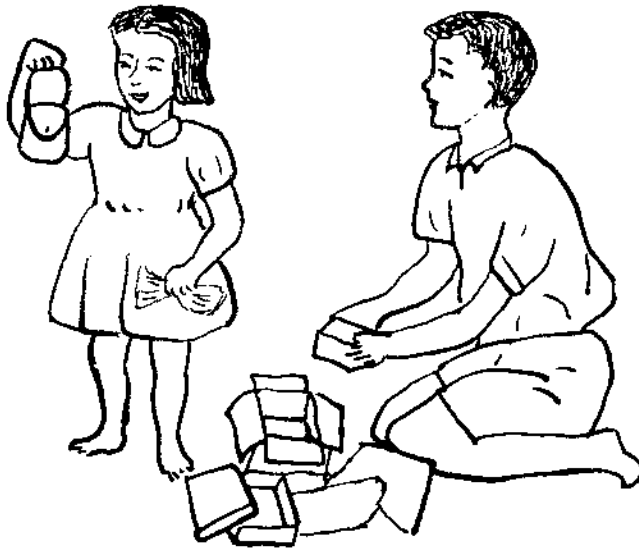

Omin Mâ bud nuwahan bân kahun
talu kam basa.

Kat sotu bân kam basa tonan boluy,
"Nena".

Mon Mâ, "A Nena, ni kom kam basa.
Talu la".

Mon Pilar, "Kom kadean yo,
Nena".

Tanobong Pepe Nena lankaan kam
basahan.

Tay la haligal Pepe luwu la Nena.

Noyò Nena saning tilob.

Saningan masalahan. Noyoan bakas
wak lamnaw. Noyoan tising bà
kadean.

Mon Nena, "Bong hayu bà kam basa
balay ya dou."

Ton Pepe sotu basa lam kahun.

Monan, "Tadu yo, MÀ? Laan du
dumuhan basa balay ma kuy."

Mon MÀ, "Ko basa balay la kuy
ni luwu ya Pilar. Sanfalaham
tadu monan."

Ni ton Pepe:

Basa bÀ kam luwu ngà hayu kanawa
la Pepe luwu la Pilar --

gu bÀ Yè Dì.

Tamngal Pepe tadu boluyan basa
balay la du.

Tamngal Pilar sanean.

Wan liblu.

Kamuli Pepe luwu la Pilar.

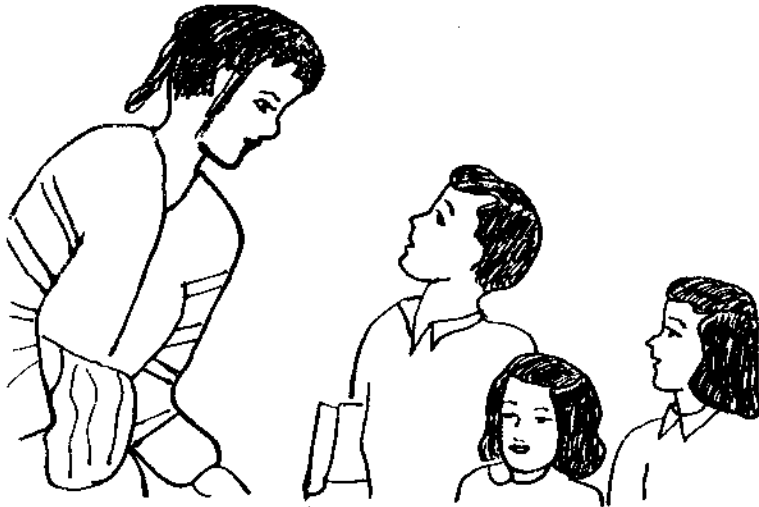
Mon la, "Ni na tangon ma tadu
banli yè dî bà tindà liblu."

Mon Mâ, "Sanfalaham boluyan
liblu ni."

Ni boluyan liblu yo:

KAM TUTUL BA` KAM NGA` HAYU

KANAWA LA

Sotu Sulat

Pepe moyò sanfala liblu lomi.

Monan, "A Yè, sanfalahu de tutul
bà Pilar luwu la Nena kò?"

Mon Yè, "Sanfalaham sa na sotu
tutul yo, Pepe. Omin ya mauy kam
ogof ya. Kadang samulat ya surat
bà Yè Dì luwu la Ernesto. Tulon
ya kul tay hayu kilo ya."

Lasak Nena tisingan.

BAKASAN bà WAKAN BAKAS WAK
lomi. Nuwitan saning lomihan.
Wan masala molos nù lam saningan.

Là nuan ditu Mâ.

Mon Yè, "Lamwot tam kifu Mâ mò
namò aginu. Là nuwitan du ulaw
santalà lomihan.
Nuwitan ha sok mogow bà banwu bong."

Halasà Pepe libluhan. Halasà
bà bankù.

Monan, "A Pilar, na ta nauy
kam ogof ta. Omin ta samulat
sulat bà Yè Dì luwu la Ernesto.
Dang bà yo ominu sanfala belè
ya tutul bà liblu lomi."

Lamwot Pepe luwu la Pilar nauy
la kam ogof la. Satulon la kaiwas,
boluyan Chongo. Safalwa la kamulon,
boluyan Malon. Banlay la kan ngà
saddò. Nudos la kukub onuk koyu
melel.

Timooyò la kam ogof ton la Pepe
luwu la Pilar.

Lanbos Bantay mabak, "Wuw!
Wuw wuw! Wuw wuw wuw!"

Keng kò monan, "Gunù ya gu da?
Timooyou tonu yu."

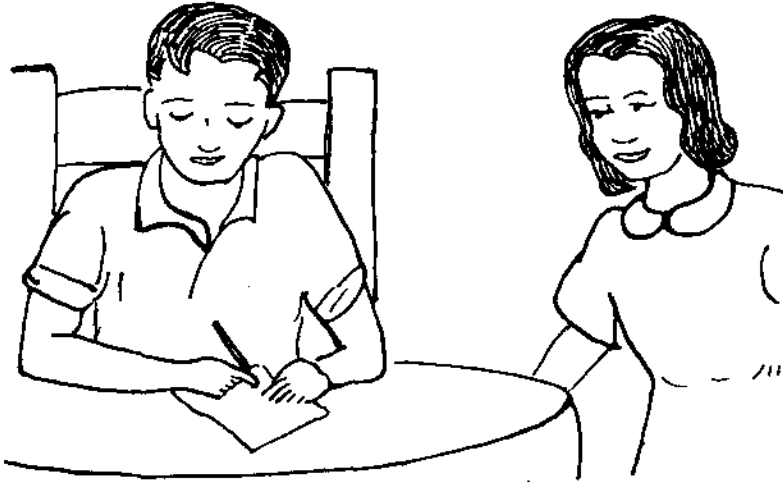
Mangaw Munging, "Ngaw! Ngaw!"

Mangaw Muning, "Ngaw! Ngaw!"

Keng kò monan, "Gunù ya gu da?
Timooyou tonu yu."

Mon Pepe, "Timooyò ma bud ton
ma kam ogof ma. Angat ton Ernesto
lu."

Mon Pilar, "Samulat ta na
sulat bà Ernesto. Tinok ta
nauyan mi sok bud milo. Tinok
ta nauyan kam kut ogof."

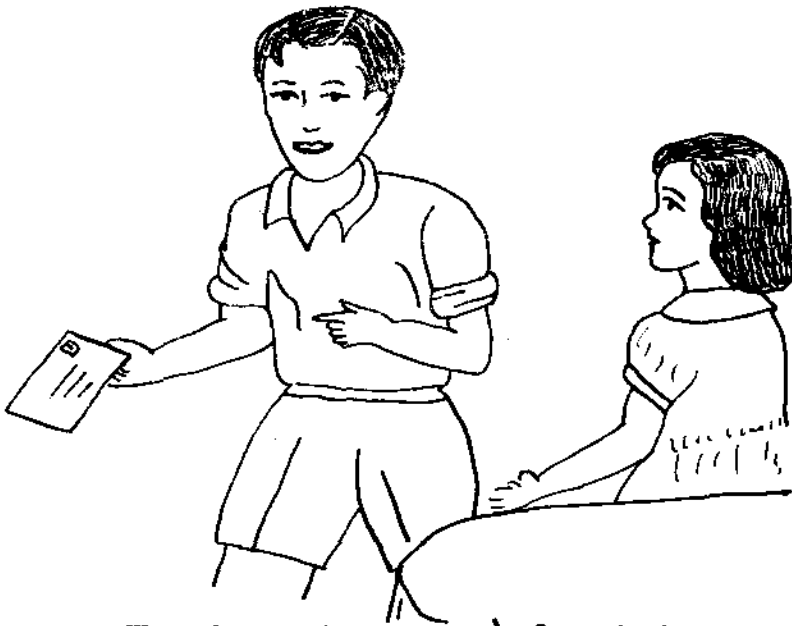

Ma Pepe kalatas na tinsil.
Nabutan samulat.

Ni sa du sulat huwitan abla
banwu bong:

Yo Yè Dì luwu ya Ernesto,
Dang ma kol bà gunù ma.

Bang hayu bà kahaligal nawa
ma bà banwu bong. Moyò ma du
kilo ma bà banwu bong.

Wan basa ton ma nù lam kahun.
Bong hayu, Yè Dì, bà basa balayam
kum.

Na mon Nena, "Noyou saning
tilob. Bong hayu, Yè Dì."

A Ernesto, sok ta bud milo
tilow nauyam mi. Noyò ma u
katanngalam kam ogof ma.

Pepe luwa ma Pilar

Basa

Pepe huwitan sulatan bɔ̀ Yè Dì
luwu la Ernesto.

Mon Pepe,

"Gehel ya, Pilar luwu ya Nena.
Gehel ya Bantay luwu ya Muning.
Miyon ya. Moyoa samfala liblu lomí.
Moyoa samfala belè ya tutul."

Pilar luwu la Nena kol la bɔ̀
Pepe.

Bantay luwu la Muning kol la bɔ̀
Pepe sanean.

Gotu la miyon.

Pepe nabutan samfala.

Ni sa du kam tutul bɔ̀ libluhan.

Gasafala ya lu kò?